

Informacja dotycząca
adekwatności kapitałowej
Grupy Kapitałowej
Banku Ochrony Środowiska S.A.
na 31 grudnia 2009

Warszawa, 10 luty 2011

SPIS TREŚCI:

WSTĘP.....	3
SŁOWNIK	4
INFORMACJE OGÓLNE.....	6
CELE I ZASADY POLITYKI ZARZĄDZANIA RYZYKIEM	9
RYZYZKO FINANSOWE.....	10
RYZYZKO KREDYTOWE	18
RYZYZKO OPERACYJNE	24
INFORMACJE DOTYCZĄCE STOSOWANIA NORM OSTROŻNOŚCIOWYCH	27
INFORMACJE DOTYCZĄCE FUNDUSZY WŁASNYCH	29
INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZESTRZEGANIA WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH...	32
INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA KREDYTOWEGO.....	38
INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA KREDYTOWEGO KONTRAHENTA.....	42
INFORMACJE W ZAKRESIE STOSOWANIA METODY STANDARDOWEJ.....	45
INFORMACJE W ZAKRESIE EKSPozyCJI KAPITAŁOWYCH NIEUWZGLĘDNIONYCH W PORTFELU HANDLOWYM.....	47
INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ W KSIĘDZE BANKOWEJ.....	49
INFORMACJE W ZAKRESIE WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH NA EKSPozyCJE SEKURYTYZACYJNE.....	49
INFORMACJE W ZAKRESIE TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO	50

WSTĘP

Niniejszy dokument został opracowany celem spełnienia wymogów wynikających z Uchwały KNF Nr 385/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu.

Informacje ogłaszane na podstawie KNF Nr 385/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku przeznaczone są dla uczestników rynku, a także innych podmiotów bądź osób zainteresowanych zakresem ogłaszanych informacji.

Informacje te ogłaszane są z częstotliwością roczną na podstawie danych skonsolidowanych, wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 roku, nie później niż w terminie 30 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Banku, z zastrzeżeniem, że częstotliwość ogłaszania całości lub części informacji może ulec zwiększeniu, jeśli będzie to służyło większej dyscyplinie rynkowej. Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy, na którym zatwierdzono Roczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A., odbyło się w dniu 30 czerwca 2010 roku. Dane ilościowe w zakresie adekwatności kapitałowej pochodzą ze skorygowanego sprawozdania COREP dla Grupy Kapitałowej Banku według stanu na 31.12.2009 r.

Ze względu na fakt, że w Informacji prezentowane są dane według stanu na 31.12.2009 r. Informacja odwołuje się do Uchwał Komisji Nadzoru Finansowego, które obowiązywały na 31.12.2009 r.

Informacje oraz polityka informacyjna dostępne są w wersji elektronicznej na stronie internetowej Banku Ochrony Środowiska S.A., a tym samym są ogólnie dostępne dla wszystkich uczestników rynku.

SŁOWNIK

Przez używane w dalszej części niniejszego dokumentu pojęcia należy rozumieć:

- 1) **Uchwała KNF Nr 380/2008** – rozumie się przez to Uchwałę KNF Nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, w tym zakresu i warunków stosowania metod statystycznych oraz zakresu informacji załączanych do wniosków o wydanie zgody na ich stosowanie, zasad i warunków uwzględniania umów przelewu wierzytelności, umów o subpartycypację, umów o kredytowy instrument pochodny oraz innych umów niż umowy przelewu wierzytelności i umowy o subpartycypację, na potrzeby wyznaczania wymogów kapitałowych, warunków, zakresu i sposobu korzystania z ocen, nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej oraz agencje kredytów eksportowych, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu wymogów kapitałowych i współczynnika wypłacalności oraz określania dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku adekwatności kapitałowej oraz zakresu, sposobu i warunków ich wyznaczania¹,
- 2) **Uchwała KNF nr 381/2008** - rozumie się przez to Uchwałę KNF nr 381/2008 z dnia 17 grudnia 2008r. w sprawie innych pomniejszych funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszych funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy uzupełniających banku; oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych²,
- 3) **Uchwała KNF nr 383/2008** - rozumie się przez to Uchwałę KNF nr 383/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez Banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymania kapitału wewnętrznego,
- 4) **Uchwała KNF Nr 385/2007** – rozumie się przez to Uchwałę KNF Nr 385/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłszaniu,
- 5) **Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 r.** – rozumie się przez to Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych oraz maksymalnej wysokości kredytów, pożyczek i wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych,
- 6) **Bank** – rozumie się Bank Ochrony Środowiska S.A.,

¹ W dniu 10 listopada 2009 r. przyjęto Uchwałę KNF Nr 335/2009 zmieniającą Uchwałę KNF Nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

² W dniu 09 października 2009 r. przyjęto Uchwałę KNF Nr 314/2009 zmieniającą Uchwałę KNF Nr 381/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

- 7) **DM BOŚ S.A.** – rozumie się przez to Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- 8) **Grupa** – rozumie się Grupę Kapitałową obejmującą Bank Ochrony Środowiska S.A. oraz Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A.

INFORMACJE OGÓLNE

1. Struktura organizacyjna i zasady zarządzania ryzykiem Banku Ochrony Środowiska S.A.

Zarządzanie poszczególnymi rodzajami ryzyka w Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. obejmującej Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz Bank Ochrony Środowiska S.A. realizowane jest na podstawie pisemnych wewnętrznych przepisów Banku zatwierdzonych przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku dotyczących identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka.

Procedury, o których mowa powyżej podlegały w 2009r. okresowemu przeglądowi celem dostosowania ich do „apetytu na ryzyko” Banku, profilu ryzyka Banku oraz zmian otoczenia gospodarczego, w którym Bank działał.

W Banku sprawowany jest nadzór nad ryzykiem, w tym również ryzykiem związanym z działalnością podmiotów zależnych. Zarząd Banku, wykonując uprawnienia właścicielskie wynikające z tytułu uczestnictwa Banku w kapitale zakładowym spółki zależnej poprzez uczestnictwo w organach tej spółki, tworzył regulacje w zakresie dotyczącym zasad zarządzania ryzykiem w spółce zależnej.

Za prawidłowe funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem w Banku odpowiadają:

Rada Nadzorcza Banku – w zakresie uchwalania strategii rozwoju Banku, w tym misji rynkowej i ogólnego poziomu ryzyka, przyjmowania zasad dotyczących systemu zarządzania ryzykiem, polityki w zakresie zarządzania kapitałem, polityki dotyczące poszczególnych rodzajów ryzyka oraz zasad polityki informacyjnej. Rada Nadzorcza odpowiedzialna jest również za egzekwowanie sprawnego funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej w zakresie zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka.

Zarząd Banku – w zakresie tworzenia i funkcjonowania całego systemu zarządzania ryzykiem na poziomie adekwatnym do prowadzonej działalności poprzez przyjęcie i wdrożenie struktur, procedur i narzędzi niezbędnych do aktywnego oraz efektywnego zarządzania ryzykiem.

Zarząd podejmuje decyzje kredytowe w przypadku, gdy wartość przedmiotu decyzji kredytowej przewyższa limity uprawnień przyznane Komitetowi Kredytowemu; zatwierdza przyjęte w Banku rodzaje limitów wewnętrznych oraz ich wysokość, raz na kwartał przekazuje Radzie Nadzorczej syntetyczną informację o poziomie i profilu ryzyka oraz zmianach w sposobie jego zarządzania.

Komitet Kredytowy Centrali – w zakresie podejmowania będących w jego kompetencji decyzji kredytowych, w tym decyzji o podjęciu działań mających na celu ograniczenie ryzyka związanego z zidentyfikowanym przekroczeniem wewnętrznych i zewnętrznych limitów koncentracji zaangażowań wobec klientów, wybranych branż, wybranych obszarów działalności oraz wydawania opinii kredytowych.

Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami – w zakresie sprawowania bieżącego nadzoru nad funkcjonowaniem systemu zarządzania ryzykiem, zapewnia adekwatność istniejących struktur, procedur, a także narzędzi wykorzystywanych w procesie zarządzania ryzykiem do poziomu ryzyka w Banku. Komitet odpowiada także za kontrolowanie ekspozycji Banku na ryzyko, definiuje skalę i strukturę portfeli: aktywów przeznaczonych do obrotu, dostępnych do sprzedaży oraz aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności, opiniuje projekty regulacji oraz określa wytyczne w zakresie operacyjnego zarządzania ryzykiem oraz kształtowania

struktury aktywów i pasywów, zgodnie z przyjętą Polityką i Planem finansowym Banku. Komitet przynajmniej raz na kwartał, informuje Zarząd Banku o poziomie nadzorowanego ryzyka oraz proponowanych zmianach w sposobie zarządzania ryzykiem.

Komitet Ryzyka Operacyjnego – w zakresie nadzoru nad ryzykiem operacyjnym, przyjmuje i zatwierdza określone rozwiązania metodologiczne i organizacyjne dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz nadzoruje implementację i aktualizacje zasad zarządzania ciągłością działania Banku.

Departament Audytu i Kontroli Wewnętrznej – w zakresie przeprowadzania audytu prawidłowości zarządzania ryzykiem w Banku oraz procesu szacowania kapitału wewnętrznego.

Departament Kontrolingu – w zakresie ustalania poziomu i struktury oprocentowania produktów kredytowych i depozytowych Banku, prognozowania wpływu zmian stóp procentowych w Banku na wynik odsetkowy oraz koordynowania opracowywania projektów Uchwał w sprawie oprocentowania środków pieniężnych, kredytów i pożyczek w BOŚ S.A., opracowywania planów finansowych Banku oraz prognoz wyniku finansowego.

Departament Ryzyka Finansowego – w zakresie bieżącego monitorowania poziomu ryzyka rynkowego, płynności, ryzyka operacyjnego, portfelowego ryzyka kredytowego oraz ryzyka koncentracji branżowej, opracowywania i wdrażania metod i narzędzi w zakresie zarządzania tymi ryzykami, analiz adekwatności kapitałowej i szacowania kapitału wewnętrznego, inicjowania procesów modernizujących system zarządzania ryzykiem. Departament Ryzyka Finansowego odpowiada za opracowywanie raportów i analiz w zakresie ekspozycji Banku na ryzyko i adekwatności kapitałowej oraz za sporządzanie i wysyłanie do NBP sprawozdawczości obowiązkowej COREP zgodnie z wdrożonymi wymogami nadzorczymi; tworzenie i doskonalenie metod identyfikacji i pomiaru ryzyk bankowych na potrzeby szacowania kapitału wewnętrznego. Poziom i profil wymienionych powyżej ryzyk jest regularnie raportowany Radzie Nadzorczej Banku, Zarządowi Banku oraz Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Departament Skarbu – w zakresie bieżącego zarządzania ryzykiem rynkowym oraz bieżącego zarządzania płynnością poprzez przeprowadzanie (w ramach przyznaných limitów) transakcji na rynku pieniężnym i walutowym.

Departament Ryzyka Kredytowego – w zakresie opracowania, wdrożenia i aktualizacji zasad oceny ryzyka kredytowego i trybu postępowania przy dokonywaniu tej oceny, określenia zasad wyceny portfela kredytowego, zarządzania prawnymi zabezpieczeniami transakcji kredytowych, określenia zasad podejmowania decyzji kredytowych, weryfikacji wycen nieruchomości przyjmowanych na zabezpieczenie spłaty, monitorowania jakości portfela kredytowego.

Departament Operacji Kredytowych – za dokonanie oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców i ryzyka transakcji, bieżące monitorowanie sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców, opracowywanie projektów decyzji kredytowych, wydawanie rekomendacji do podejmowania decyzji kredytowych, monitorowanie klienta i transakcji kredytowej.

Komórki organizacyjne Centrali Banku – w zakresie identyfikacji, pomiaru, monitorowania i raportowania poszczególnych rodzajów ryzyka, przygotowania stosownych pisemnych polityk, strategii oraz procedur w zakresie zarządzania danym rodzajem ryzyka, oceny poziomu istotności poszczególnych rodzajów ryzyka. Komórki organizacyjne monitorują

również najważniejsze wielkości pozwalające ocenić stopień zagrożenia, na jaki narażony był Bank w określonych obszarach funkcjonowania.

Wszyscy pracownicy Banku, zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań, którzy odpowiadali za utrzymanie akceptowanego przez Bank poziomu ryzyka w procesie realizacji bieżących czynności.

CELE I ZASADY POLITYKI ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

2. Strategie i procesy zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka

Celem funkcjonującej w Banku strategii zarządzania ryzykiem jest zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania Banku oraz wypełnienie wymagań zawartych w Uchwale KNF nr 383/2008 poprzez:

- określenie celów i zakresu zarządzania ryzykiem,
- organizację systemu zarządzania ryzykiem ze szczegółowym podziałem kompetencji pomiędzy organy Banku biorące udział w procesie zarządzania ryzykiem,
- wprowadzenie systemu limitów wewnętrznych, na który składają się limity wewnętrzne w zakresie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz limity wewnętrzne w zakresie adekwatności kapitałowej,
- objęcie wewnętrznym systemem sprawozdawczości zarządczej obszarów działalności Banku związanych z zarządzaniem ryzykiem i rachunkiem adekwatności kapitałowej,
- system funkcjonalnej kontroli wewnętrznej w systemie zarządzania ryzykiem.

2.1 Ryzyko finansowe

2.1.1. Proces zarządzania ryzykiem finansowym

W Banku Ochrony Środowiska S.A. pod pojęciem ryzyka finansowego rozumie się: ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej, oraz ryzyko rynkowe w księdze handlowej (w tym – ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe).

Ryzyko płynności

W BOŚ S.A. płynność definiowana jest jako zdolność Banku do finansowania aktywów w sposób zgodny z wymogami prawa i określony w Planie finansowym Banku oraz do terminowego wywiązywania się ze zobowiązań płatniczych i zapewnienia wypłacalności Banku, zarówno w toku normalnej działalności Banku, jak też w sytuacji obniżenia poziomu depozytów oraz przy nadzwyczajnej zmianie innych warunków rynkowych.

Celem zarządzania ryzykiem płynności w Banku jest takie kształtowanie struktury zapadalności aktywów i wymagalności pasywów / pozycji pozabilansowych aby, przy możliwie najwyższym poziomie dochodowości posiadanej struktury bilansu i pozabilansu oraz zgodnie z przyjętym w Banku apetytem na ryzyko płynności, Bank terminowo wywiązywał się ze swoich zobowiązań.

Bank zapewnia zdolność do regulowania zobowiązań m.in. poprzez:

- utrzymywanie odpowiednich zasobów łatwo dostępnych środków lub szybko zbywalnych (tj. w terminie do 30 dni) aktywów,
- zapewnienie odpowiedniego zrównoważenia przyszłych przepływów pieniężnych,
- utrzymywanie odpowiednio zróżnicowanej bazy depozytowej, zarówno w kategoriach oferowanych instrumentów, ich terminów, wysokości i struktury oprocentowania, dostosowanej do specyfiki obsługiwanych klientów,
- przeprowadzanie transakcji typu FX SWAP w celu pozyskania:
  - a) funduszy trudnych do uzyskania na rynku lokalnym,
  - b) waluty obcej po koszcie niższym niż koszt jej uzyskania na rynku za pomocą depozytów.

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej jest rozumiane jako niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy i sytuację finansową Banku.

Zgodnie z przyjętą w BOŚ S.A. definicją, księga bankowa obejmuje te pozycje bilansowe i pozabilansowe, które nie zostały zakwalifikowane do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- kredyty,
- depozyty,
- papiery wartościowe znajdujące się w portfelu inwestycyjnym Banku.

W księdze bankowej ujmowane są również transakcje jednodniowe, służące finansowaniu pozycji w księdze handlowej (za wyjątkiem pozycji finansujących transakcje w księdze handlowej, zawierane bezpośrednio na rynku międzybankowym).

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej obejmuje cztery podstawowe kategorie:

- ryzyko dochodu (ryzyko luki stopy procentowej) – ryzyko to wynika z niedopasowania terminów zapadalności / wymagalności do terminów przeszacowania odsetkowych aktywów / pasywów i pozycji pozabilansowych, które może przyczynić się do obniżenia dochodów odsetkowych Banku,
- ryzyko opcji klienta – ryzyko to wynika ze zmian warunków rynkowych, które w sposób bezpośredni bądź pośredni wpływają na zmiany oprocentowania produktów odsetkowych w Banku; zmiany oprocentowania mogą wpływać na wcześniejsze bądź późniejsze spłaty zobowiązań lub wcześniejsze bądź późniejsze wycofywanie depozytów przez klientów Banku,
- ryzyko bazowe – ryzyko to wynika ze zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów odsetkowych w Banku w porównaniu do zmian stóp bazowych o tym samym terminie przeszacowania, ale o różnym indeksie bazowym,
- ryzyko krzywej dochodowości – ryzyko to wynika z nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości dla różnych terminów i prowadzi do zmiany rynkowych stóp procentowych; ryzyko to może przyczynić się do nasilenia innych kategorii ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, o którym mowa powyżej (tzn. ryzyka opcji klienta i ryzyka bazowego).

Celem systemu zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest ograniczenie ekspozycji BOŚ S.A. na ryzyko stopy procentowej w tej księdze (za wyjątkiem ryzyka opcji klienta i ryzyka bazowego). Podstawowym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej w BOŚ S.A. jest minimalizacja tego ryzyka.

Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe w księdze handlowej jest rozumiane jako ryzyko niekorzystnej zmiany wartości bieżącej instrumentów finansowych znajdujących się w księdze handlowej, a tym samym wartości kapitału własnego Banku i/lub wyniku finansowego Banku Ochrony Środowiska S.A. (BOŚ S.A.) na skutek zmian czynników rynkowych.

Zgodnie z zasadami przyjętymi w BOŚ S.A. księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny Banku w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych, w krótkich okresach z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyłeń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności stóp procentowych, kursów walutowych i indeksów giełdowych. Transakcje z księgi handlowej można zrealizować w każdej chwili, a ich realizacja nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności Banku.

W BOŚ S.A. znaczący wpływ na wielkość ryzyka rynkowego mają:

- ryzyko stopy procentowej, rozumiane jako ryzyko niekorzystnych zmian wyniku finansowego Banku i/lub wartości bieżącej instrumentów finansowych generujących ryzyko stopy procentowej, wskutek zmian rynkowych stóp procentowych oraz/lub zmian w kształcie krzywej dochodowości,
- ryzyko walutowe rozumiane jako ryzyko negatywnego wpływu zmian kursów walutowych na wynik finansowy Banku.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym w księdze handlowej jest uzyskanie zakładanego, w tym obszarze działalności, wyniku finansowego, przy akceptowanej ekspozycji Banku na ryzyko rynkowe w księdze handlowej, w granicach nie zagrażających bezpieczeństwu Banku i akceptowanych przez Władze Banku.

2.1.2. Zakres i rodzaj systemów raportowania oraz pomiaru ryzyka płynności, ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i ryzyka rynkowego

Ryzyko płynności

Zarządzanie ryzykiem płynności w BOŚ S.A. obejmuje zarządzanie płynnością bieżącą (do 1 miesiąca), średnioterminową (od 1 do 6 miesięcy) oraz długoterminową (powyżej 6 miesięcy) oraz opracowywanie i realizację planów działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych.

Dla potrzeb zarządzania ryzykiem płynności bieżącej Bank wykorzystuje głównie codzienne informacje na temat stanu kredytów i depozytów klientów niefinansowych, lokat i depozytów międzybankowych, operacji typu SWAP i FX oraz transakcji papierów wartościowych.

W zakresie ryzyka płynności średnioterminowej Banku analizowana jest wielkość wskaźników wynikających z norm nadzorczych (tj. relacji podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności do obcych środków niestabilnych, zapasu płynności krótkoterminowej oraz relacji funduszy własnych i obcych środków stabilnych do aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności), poziom aktywów płynnych, poziom osadu (w powiązaniu z koncentracją depozytów i analizą dużych klientów), a także relacje poszczególnych pozycji aktywów i pasywów w strukturze bilansu. Powyższe wskaźniki i wartości uwzględniają zdyskontowane kontraktowe przepływy pieniężne.

Bank w trybie dziennym analizuje wskaźniki nadzorcze zgodnie z postanowieniami Uchwały KNF nr 386/2008, a także sporządza przepływową lukę płynności uwzględniającą zobowiązania bilansowe i pozabilansowe w rozbiciu na poszczególne kredyty i depozyty.

Na potrzeby szczegółowej analizy płynności średnio- i długoterminowej tworzone były zestawienia aktywów i pasywów zgodnie z kontraktowymi oraz urealnionymi terminami zapadalności i wymagalności uwzględniające zdyskontowane przepływy pieniężne.

BOŚ S.A. aktywnie zarządza płynnością średnio- i długoterminową, podejmując działania na rzecz zapewnienia źródeł finansowania o odpowiedniej strukturze walutowej i terminowej oraz inwestując posiadane nadwyżki na rynku dłużnych papierów wartościowych.

Informacje dot. ryzyka płynności wraz z rekomendacjami w zakresie kształtowania struktury bilansu kierowane są do Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, do Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku.

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

W BOŚ S.A. pomiar ryzyka stopy procentowej polega na kontrolowaniu jego poziomu za pomocą opracowanych w Banku metod jego monitorowania. W 2009 r. w BOŚ S.A. były wykorzystywane: luka stopy procentowej w księdze bankowej, generowana w ramach systemu cen transferowych, BPV (*ang. Basis Point Value*) dla poszczególnych, wydzielonych w ramach luki stopy procentowej, przedziałów czasowych oraz kontrola ryzyka bazowego. Natomiast w 2010 r. rozszerzono monitorowanie tego ryzyka o analizę warunków skrajnych (*ang. stress testing*) oraz o badanie ryzyka opcji klienta.

Raporty luki stopy procentowej oraz miary BPV generowane są w Banku nie rzadziej niż raz na miesiąc.

Wyznaczana w Banku w 2009 r. luka stopy procentowej w księdze bankowej mierzy podstawowe źródło ryzyka stopy procentowej, jakim jest niedopasowanie wielkości przeszacowywanych w danym czasie aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych wrażliwych na zmiany rynkowych stóp procentowych. W wyznaczonej w Banku luce uwzględniane są środki finansujące działalność Banku w ramach księgi handlowej oraz koszt kapitału własnego. W wygenerowanych w luce przedziałach czasowych bada się BPV, czyli wpływ zmiany stóp procentowych o 0,01 p.p. na wrażliwość wartości luki stopy procentowej wyznaczonej w tych przedziałach (w podziale na PLN, EUR, CHF oraz USD).

System monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest powiązany z procesem zarządzania stopą procentową w Banku oraz z polityką kredytowo-depozytową, w szczególności w zakresie kształtowania stóp procentowych oferowanych klientom, dostosowanych do kształtu krzywej dochodowości i warunków panujących na rynku.

Informacje dot. ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej kierowane są cyklicznie do Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku.

Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej

BOŚ SA monitoruje ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej poprzez:

- wyznaczanie wartości zagrożonej (VaR) i wrażliwości (BPV) dla papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej,
- wyznaczanie i kontrolowanie limitów, obowiązujących w zakresie przedmiotowego ryzyka,
- przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

W celu pomiaru ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej Bank bada przede wszystkim wrażliwość instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej. Miary wrażliwości BPV pozwalają ocenić wpływ równoległego przesunięcia krzywej dochodowości o 1 p.b. na wartość bieżącą (cenę) instrumentów finansowych generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej..

Bank stosuje także model wartości zagrożonej (Value at Risk - VaR) dla instrumentów finansowych generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej. Do wyznaczenia wartości zagrożonej w BOŚ S.A. wykorzystuje się :

- 1) **metodę parametryczną** (metoda wariancji – kowariancji), opierającą się na następujących założeniach:
  - zmiany cen instrumentów finansowych mają rozkład normalny,
  - poziom ufności - 99%,
  - okres utrzymywania pozycji 10 dni,
  - okres próby (tzn. obserwacji danych historycznych) - 250 dni roboczych.
- 2) **metodę symulacji historycznej**, polegającą na przeprowadzeniu symulacji w oparciu o wcześniejsze zmiany cen/stóp zwrotu instrumentów finansowych generujących ryzyko stopy procentowej znajdujących się w portfelu handlowym i kalkulacji 99 percentyla z tych zmienności z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy.

Obie te wielkości są porównywane z wielkością limitu wartości zagrożonej (VaR 10-dniowy), przy czym dla celów ostrożnościowych brana jest pod uwagę większa wartość VaR.

Wyniki generowane z analizy VaR są kwartalnie weryfikowane poprzez stosowanie analizy back-testing metodą historyczną i rewaluacyjną w celu oceny i ewentualnej modyfikacji modelu VaR.

Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej w BOŚ S.A. ograniczane jest poprzez limity wartości zagrożonej (VaR 10-dniowy) w księdze handlowej i wrażliwości wartości aktywów w portfelu handlowym, przy zmianie stóp procentowych o 0,01 p.p. (BPV).

Dodatkowo dla potrzeb kontroli działalności spekulacyjnej na transakcjach stopą procentową obowiązują limity straty. Kontrola wykorzystania wszystkich limitów w księdze handlowej przeprowadzana jest codziennie.

Bank raz na kwartał przeprowadza analizę stress testing, badając kształtowanie się poziomu wartości zagrożonej w sytuacji ekstremalnych zmian na rynku poziomu stóp procentowych, zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych oraz korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych.

Ryzyko walutowe

BOŚ S.A. monitoruje ryzyko walutowe poprzez:

- wyznaczanie wartości zagrożonej (VaR), dla portfela walut, w których Bank utrzymuje indywidualne pozycje walutowe,
- wyznaczanie i kontrolowanie limitów, obowiązujących w zakresie przedmiotowego ryzyka,
- przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

Dla pomiaru ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych Banku (bilansowych i pozabilansowych) podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej Bank stosuje parametryczny (metoda wariancji – kowariancji) model wartości zagrożonej (VaR), który opiera się na założeniu poziomu ufności w wysokości 99%, z okresami utrzymywania pozycji 10 dni i jest wyliczany z ostatnich 250 dni roboczych.

Celem stosowanej metody jest określenie wielkości straty, jaką Bank może ponieść w okresie 10 dni roboczych przy normalnie funkcjonującym rynku i określonej otwartej pozycji, a tym samym ograniczenie ekspozycji Banku na ryzyko walutowe do poziomu akceptowanego przez Bank.

Wyniki generowane z analizy VaR są kwartalnie weryfikowane poprzez stosowanie analizy back-testing metodą rewaluacyjną w celu oceny i ewentualnej modyfikacji modelu VaR.

Ryzyko walutowe w BOŚ S.A. ograniczane jest poprzez limit wartości zagrożonej (VaR 10-dniowy) dla otwartych pozycji walutowych, limity kwotowe dla pozycji indywidualnych w poszczególnych walutach i dla pozycji całkowitej.

Dodatkowo dla potrzeb kontroli działalności spekulacyjnej na transakcjach wymiany walutowej obowiązują limity straty. Kontrola wykorzystania wszystkich limitów w księdze handlowej przeprowadzana jest codziennie.

Bank raz na kwartał przeprowadza analizę stress testing, badając kształtowanie się poziomu wartości zagrożonej w sytuacji ekstremalnych zmian na rynku poziomu kursów walutowych, zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych oraz korelacji pomiędzy zmiennością kursów walutowych.

Ryzyko cen kapitałowych instrumentów finansowych

Ryzyko akcji i kapitałowych instrumentów pochodnych występowało głównie w działalności Domu Maklerskiego BOŚ S.A. - podmiocie zależnym od Banku i wynikało z możliwości

wystąpienia niekorzystnych zmian cen akcji oraz wartości indeksów giełdowych, co mogło mieć wpływ na wynik finansowy lub wartość kapitału Grupy BOŚ S.A.

Informacje dotyczące ryzyka cen kapitałowych instrumentów finansowych kierowane były do Zarządu Banku DM BOŚ S.A., a w ramach informacji nt. ryzyka w Grupie kapitałowej BOŚ S.A., były przedstawiane na Komitecie Zarządzania Aktywami i Pasywami BOŚ S.A.

2.1.3. Zasady ograniczania ryzyka finansowego oraz strategię i procesy monitorowania skuteczności metod ograniczania ryzyka finansowego

Bank posiada system funkcjonalnej kontroli wewnętrznej w zakresie zarządzania ryzykiem finansowym.

Celem kontroli funkcjonalnej jest:

- 1) rozpoznawanie (identyfikowanie) czynników ryzyka ponoszonego przez Bank, wynikających z podejmowania bieżących działań,
- 2) zapewnianie przez pracowników i ich przełożonych zgodności podejmowanych działań z procedurami, limitami i normami w obszarze zarządzania tym ryzykiem,
- 3) bieżące usuwanie przez pracowników ujawnianych błędów i uchybień, a także reagowanie przez przełożonych na występujące nieprawidłowości w organizacji pracy oraz w jakości podejmowanych działań w obszarze zarządzania przedmiotowym ryzykiem.

Kontrola wewnętrzna funkcjonalna jest procesem realizowanym przez wszystkich pracowników komórek organizacyjnych, odpowiedzialnych za prawidłowe funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem w BOŚ S.A.

W celu zwiększenia skuteczności systemu zarządzania ryzykiem Bank doskonali proces pomiaru ryzyka poprzez dostosowanie procedur wewnętrznych i limitów dotyczących ryzyka do zmian warunków wewnętrznych i zewnętrznych Banku, podnoszenie kwalifikacji kadry odpowiedzialnej za zarządzanie ryzykiem oraz usprawnienie systemu informacji zarządczej dla Rady Nadzorczej Banku, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Ryzyko płynności

Bank posiada plan utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych. Plan ten opiera się na założeniach dotyczących sytuacji wewnątrz Banku oraz w jego otoczeniu i obejmuje strategię utrzymania płynności w każdym ze zdefiniowanych scenariuszy awaryjnych.

W celu ograniczania ryzyka płynności Bank stosuje także limity w zakresie ryzyka płynności, bada przy tym m.in.:

- 1) relację podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności do poziomu obcych środków niestabilnych,
- 2) relację aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności do poziomu środków obcych stabilnych i funduszy własnych,
- 3) zapas płynności krótkoterminowej.
- 4) ryzyko płynności wynikające z prowadzonych prognoz oraz analiz scenariuszowych

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Kontrola ryzyka stopy procentowej przede wszystkim polega na badaniu kształtowania się luki stopy procentowej i ocenę wpływu zmian stóp procentowych na wartość bieżącą kapitału własnego Banku.

W 2010 r., ze względu na zakończenie prac w Banku nad luką stopy procentowej w ramach systemu cen transferowych, Bank planuje wprowadzenie limitów wrażliwości Banku na zmiany rynkowych stóp procentowych (BPV) w poszczególnych przedziałach luki, dla waluty polskiej oraz głównych walut obcych, w których Bank dokonuje transakcji. Limity te będą obowiązywać od początku 2011 r.

Ryzyko rynkowe w księdze handlowej

W ramach monitorowania ryzyka rynkowego istotnym elementem jest kontrola stopnia wykorzystania przyjętych przez Bank limitów na przedmiotowe ryzyko. Struktura limitów wewnętrznych ma charakter hierarchiczny o trzech poziomach:

- limity strukturalne – główne limity ograniczające ryzyko w obszarach działalności Banku, ustalane przez Zarząd Banku,
- limity operacyjne – pomocnicze limity, usprawniające proces zarządzania ryzykiem, ustalane przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami na podstawie upoważnienia udzielonego w tym zakresie przez Zarząd Banku,
- limity dealerskie – limity dla poszczególnych dealerów ograniczające zaangażowanie Banku w poszczególne rodzaje transakcji i instrumentów, ustalane przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Limity ustalane na niższym poziomie są bardziej restrykcyjne, tzn. ich pełne wykorzystanie nie powinno naruszać limitów ustalonych na wyższym poziomie.

System strukturalnych limitów dla ryzyka rynkowego obejmuje:

- limit wartości zagrożonej (VaR 10-dniowy) dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej,
- limit wartości zagrożonej (VaR 10-dniowy) dla otwartych pozycji walutowych Banku

Dodatkowo dla potrzeb kontroli działalności spekulacyjnej na transakcjach wymiany walutowej oraz transakcjach stopy procentowej wprowadzono limity straty (dziennej i ciągnionej miesięcznej). Kontrola wykorzystania tych limitów przeprowadzana jest codziennie.

Ponadto dla zbadania wpływu szokowych zmian stóp procentowych i kursów walutowych na poziom wartości zagrożonej przeprowadzane są testy warunków skrajnych dla portfela handlowego.

Ryzyko cen kapitałowych instrumentów finansowych

Ryzyko cen kapitałowych instrumentów finansowych występuje w jednostce zależnej, tj. Domu Maklerskim BOŚ S.A. i wynika z możliwości wpływu niekorzystnych zmian cen akcji oraz wartości indeksów giełdowych na wynik finansowy lub wartość kapitału Grupy.

Jest ono ograniczane poprzez:

- 1) limity zaangażowania w odniesieniu do transakcji arbitrażowych,
- 2) limity zaangażowania w odniesieniu do transakcji niezabezpieczonych,
- 3) limity koncentracji inwestycji w stosunku do jednego emitenta.

Limity ustanawiane są w relacji do kapitałów nadzorowanych Domu Maklerskiego, przy czym przez kapitały nadzorowane rozumie się kapitały, jakie Dom Maklerski BOŚ S.A.

zobowiązany jest utrzymywać zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 roku. Ich wysokość dla firm inwestycyjnych o „znaczącym” zakresie prowadzonej działalności handlowej określana jest jako suma:

- kapitałów podstawowych,
- kapitałów uzupełniających II kategorii (obliczonych na podstawie §3 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 roku),
- kapitałów uzupełniających III kategorii (obliczonych na podstawie §4 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 roku) uwzględnianych wówczas, gdy suma kapitałów uzupełniających III kategorii jest dodatnia w kwocie nieprzekraczającej sum wymogów kapitałowych, o których mowa w § 4 niniejszego Rozporządzenia.

Limit zaangażowania w transakcje arbitrażowe został ustalony na poziomie 50% nadzorowanych kapitałów (funduszy własnych), obliczonych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 r. Z uwagi na fakt, że tylko niezabezpieczona wielkość transakcji arbitrażowych (tj. w wysokości ok. 5% wykorzystanego globalnego limitu) wpływała na całkowity wymóg kapitałowy, globalny limit został ustalony na powyższym poziomie. Całość pozycji niezabezpieczonych stanowiła 25% poziomu nadzorowanych kapitałów ze względu na wpływ pozycji niezabezpieczonych na całkowity wymóg kapitałowy. Koncentracja inwestycji wobec jednego emitenta nie powinna przekraczać 10% funduszy nadzorowanych.

Dodatkowo ustalone są limity straty ustalane w stosunku do ceny zakupu lub wartości akceptowalnej straty (przekroczenie limitów powoduje konieczność zamknięcia otwartych pozycji przez maklera) oraz limity dla poszczególnych traderów. Większość zawieranych przez Dom Maklerski BOŚ S.A. transakcji ma charakter transakcji intraday.

2.2. Ryzyko kredytowe

2.2.1. Proces zarządzania ryzykiem kredytowym. Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe definiowano jako ryzyko związane z zagrożeniem nie wywiązania się kredytobiorcy z postanowień umowy kredytowej, w szczególności w aspekcie niedotrzymania terminu spłaty kapitału, odsetek oraz pozostałych kosztów kredytowania.

System zarządzania ryzykiem kredytowym obejmuje:

- zasady postępowania w przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- zasady monitorowania poziomu ryzyka, limitowania oraz przeprowadzania testów warunków skrajnych,
- modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- zasady portfelowego pomiaru ryzyka kredytowego,
- system raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- systemy informatyczne, wspierające realizację ww zadań.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest wzrost wartości portfela kredytowego przy zachowaniu akceptowalnego dla Banku poziomu dochodowości i bezpieczeństwa.

System zarządzania ryzykiem kredytowym wspiera realizację celów określonych w „Strategii Banku Ochrony Środowiska S.A. na lata 2009 – 2013”,

Dodatkowo - zgodnie z polityką Banku – Bank jako Sygnatariusz Deklaracji ONZ „Bankowość a Środowisko” – nie udzielał kredytów na przedsięwzięcia, które byłyby realizowane z naruszeniem Prawa Ochrony Środowiska.

Zasady i tryb postępowania przy zawieraniu transakcji kredytowych

Bank uzależnia zawarcie transakcji od zdolności kredytowej kredytobiorcy, czyli zdolności do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie.

W przypadku transakcji zawieranych z klientami instytucjonalnymi podstawą oceny ryzyka kredytowego jest ocena ratingowa klienta i transakcji. Bank przyjmuje prawne zabezpieczenia transakcji kredytowych, które powinny zapewniać odzyskanie kwoty wierzytelności wraz z prowizją, odsetkami i ewentualnymi kosztami dochodzenia należności na wypadek, gdyby kredytobiorca nie regulował dobrowolnie tych płatności. Ocena ryzyka kredytowego pojedynczego podmiotu dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju.

W odniesieniu do klientów indywidualnych (nie prowadzących działalności gospodarczej) podstawą do podjęcia decyzji kredytowej była ocena wiarygodności kredytowej klienta przy wykorzystaniu metod scoringowych oraz ocena zdolności kredytowej, która polegała na sprawdzeniu czy wysokość dochodu uzyskiwanego przez klienta jest wystarczająca na pokrycie bieżących wydatków i spłatę zadłużenia z tytułu zaciągniętych pożyczek / kredytów, a także ocena poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez transakcję.

Limity dla banków na transakcje zawierane na rynku międzybankowym przyznawane były na podstawie decyzji Komitetu Kredytowego Centrali i Zarządu Banku.

W Banku proces podejmowania decyzji kredytowych uzależniony był od rodzaju i kwoty transakcji, wysokości łącznego zaangażowania kredytowego Banku wobec grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, do której należy klient, a decyzje podejmowane były zgodnie z przyznanym zakresem kompetencji przez:

- Dyrektora Oddziału lub upoważnionego przez niego pracownika – po dokonaniu oceny sytuacji finansowej klienta oraz po otrzymaniu pozytywnej wstępnej decyzji kredytowej osoby upoważnionej do podejmowania wstępnych decyzji kredytowych,
- Komitet Kredytowy Centrali (KKC) – w sprawach przekraczających limit uprawnień Dyrektora Oddziału lub upoważnionego przez niego pracownika,
- Zarząd Banku (ZB) - w sprawach przekraczających limit uprawnień Komitetu Kredytowego Centrali.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z daną transakcją realizowana była przez pracowników Departamentu Operacji Kredytowych w Centrali Banku i Oddziałach, a od maja 2010r. – przez analityków biznesowych, a następnie – w przypadku transakcji obciążonych większym ryzykiem – weryfikowana przez ekspertów ds. ryzyka.

Czynności związane z oceną ryzyka ekologicznego rozumianego jako ryzyko niewykonania finansowanych przez Bank projektów o celu ekologicznym realizowane były przez pracowników Banku posiadających odpowiednie kwalifikacje i uprawnienia w Oddziałach i w Centrali Banku, zgodnie z szczegółowym opisem zawartym w procedurach procesowych.

W przypadku transakcji wysokokwotowych Bank stosował szczególny tryb postępowania w zakresie weryfikacji oceny ryzyka kredytowego, w którym uczestniczył obligatoryjnie ekspert ds. ryzyka kredytowego w Centrali Banku.

Ogólne zasady udzielania kredytów

Bank stosował miary odrębne zasady oceny ryzyka kredytowego w stosunku do klientów instytucjonalnych i indywidualnych. Ocenę ryzyka kredytowego klientów instytucjonalnych wspierał scentralizowany system informatyczny o nazwie SZRK (System Zarządzania Ryzykiem Kredytowym), ocenę ryzyka kredytowego klientów indywidualnych system informatyczny SZRK oraz CCPM (System Wsparcia Sprzedaży Kredytów Detalicznych).

W 2009 roku w Banku funkcjonowały następujące modele ryzyka kredytowego:

- **dla klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw**, ryzyko kredytowe oceniane było na podstawie ratingu klienta będącego wynikiem oceny kryteriów jakościowych i ilościowych oraz ratingu transakcji.
- **dla jednostek samorządu terytorialnego** ryzyko kredytowe oceniane było na podstawie ratingu klienta i ratingu transakcji z wykorzystaniem dodatkowych informacji z bazy firmy PONT-INFO.
- **dla wspólnot mieszkaniowych** ryzyko kredytowe oceniane było na podstawie bieżącej i prognozowanej zdolności kredytowej i ryzyka zabezpieczeń oraz na podstawie ocen cząstkowych: oceny czynników wpływających na sytuację ekonomiczno-finansową, oceny sprawności zarządzania, ocenę przy zastosowaniu wskaźników.
- **dla mikroprzedsiębiorstw** ryzyko kredytowe oceniane było na podstawie grupy scoringowej oraz nadwyżki finansowej obrazującej faktyczną możliwość obsługi i spłaty zadłużenia.
- **dla klientów detalicznych** ryzyko kredytowe było oceniane na podstawie wysokości dochodu klienta pomniejszonego o koszty utrzymania, gospodarstwa

domowego (łącznie z nieruchomością) oraz wydatki na obsługę i spłatę zaciągniętych kredytów/pożyczek z uwzględnieniem oceny scoringowej.

Ponadto elementem oceny ryzyka kredytowego klientów instytucjonalnych i detalicznych były informacje pozyskiwane z systemu Centralnej Bazy Danych – Bankowy Rejestr oraz w przypadku klientów indywidualnych dodatkowo z Centralnej Bazy Danych - Dokumenty Zastrzeżone oraz systemu Biura Informacji Kredytowej S.A.

Monitorowanie transakcji kredytowych

Istotne znaczenie dla obniżenia ryzyka działalności kredytowej miało obowiązkowe monitorowanie sytuacji finansowej klienta i ryzyka transakcji kredytowej. Na zakres i częstotliwość monitorowania klienta korporacyjnego wpływał jego rating, wielkość zaangażowania kredytowego oraz kategoria ryzyka ekspozycji kredytowej. Im gorszy był rating, wyższe zaangażowanie Banku, tym większa była częstotliwość oraz zakres monitoringu.

Czynności związane z okresowym przeglądem sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta oraz monitorowaniem transakcji kredytowej / zabezpieczenia przeprowadzone były przez analityków oraz administratorów kredytowych, zatrudnionych niezależnie od miejsca świadczenia pracy (Oddziały, Centrala Banku) w jednej komórce organizacyjnej - Departamencie Operacji Kredytowych.

Monitorowanie ryzyka pojedynczej transakcji dotyczyło m.in.:

- sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy, ryzyko transakcji i wartość zabezpieczenia spłaty,
- zaangażowania w grupy kredytobiorców powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
- nadzoru nad prawidłowością klasyfikacji ekspozycji kredytowych oraz tworzenia odpisów aktualizujących na utratę wartości.

Monitorowanie portfela kredytowego dokonywane było na podstawie informacji zapisywanych w wewnętrznych systemach informatycznych.

Monitorowanie kredytobiorców instytucjonalnych dokonywane było na podstawie okresowych sprawozdań finansowych oraz wizytacji w siedzibie firmy / miejscu realizacji przedsięwzięcia inwestycyjnego / miejscu posadowienia zabezpieczenia. Zasadą jest, że weryfikacja warunków kredytowania oraz aktualizacja oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy powinna być dokonywana przynajmniej raz w roku, o ile w okresie sprawozdawczym nie wystąpiły istotne zdarzenia mogące mieć wpływ na pogorszenie zdolności kredytobiorcy do obsługi/spłaty zadłużenia.

Zarządzanie koncentracją zaangażowań

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego Bank stosował następujące limity koncentracji zaangażowań:

- limity branżowe,
- limity określające górną granicę poziomu zaangażowania Grupy wobec klienta lub grupy klientów powiązanych ze sobą kapitałowo lub organizacyjnie,
- limity dla kredytobiorców indywidualnych,
- limity bezpieczeństwa dla współpracy z poszczególnymi krajami.

Szczegółowe informacje dotyczące koncentracji zaangażowań zawarte są w Rocznym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym na dzień 31 grudnia 2009 roku.

Tryb postępowania – identyfikacja ekspozycji zagrożonych utratą wartości

Czynności związane z identyfikacją i trybem postępowania z należnościami zagrożonymi utratą wartości realizowane były w Banku w okresach miesięcznych. Przegląd ekspozycji kredytowych miał na celu:

- 1) identyfikację ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości,
- 2) pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych,
- 3) utworzenie odpisów i rezerw.

Identyfikacja ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości polegała na rozpoznaniu w odniesieniu do ekspozycji kredytowych Banku występowania przesłanek utraty wartości w szczególności takich jak:

- 1) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 14 dni,
- 2) pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wskazujące na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- 3) zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności,
- 4) upadłość lub wszczęcie postępowania windykacyjnego w stosunku do Dłużnika.

Pomiar utraty wartości przeprowadzany był dwiema metodami:

- metodę indywidualną,
- metodę portfelową,

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych spełniających zdefiniowane przez Bank kryteria takie jak np. wysokość zaangażowania, dla których rozpoznano przesłanki utraty wartości. Model oszacowania utraty wartości bazował na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych związanych z daną ekspozycją kredytową.

W 2009r. Bank zwiększył dokładność pomiaru utraty wartości metodą indywidualną poprzez wprowadzenie analizy scenariuszy windykacyjnych i restrukturyzacyjnych dla ekspozycji spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości.

Portfelową metodę pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych oraz ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych, w przypadku których nie rozpoznano przesłanki indywidualnej utraty wartości.

Dla celów pomiaru utraty wartości metodą portfelową ekspozycje grupowane były według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Parametry decydujące o zaklasyfikowaniu należności kredytowych do konkretnych grup ryzyka odzwierciedlają zdolność dłużnika do spłaty całości zaangażowania zgodnie z warunkami umowy. Wysokość odpisów dla poszczególnej grupy zależy przede wszystkim od:

- przeciętnego ryzyka wystąpienia braku spłaty zadłużenia przez klienta zaklasyfikowanego do danej grupy (prawdopodobieństwo niewypłacalności – PD),
- szacowanego odzysku w przypadku wystąpienia braku spłaty kredytu (stopy odzysku – RR).

W 2009r. Bank dokonał przeglądu metodologii ustalania PD i RR, oraz wprowadził zasady cyklicznego przeglądu adekwatności stosowanych parametrów.

Szczegółowe zasady identyfikacji ekspozycji zagrożonych utratą wartości oraz pomiaru utraty wartości określały przepisy wewnętrzne Banku, zawarte zostały także w Rocznym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2009 roku (nota 5.1.1.)

2.2.2. Zasady ograniczania ryzyka kredytowego

Zasady ograniczania ryzyka kredytowego w Banku były ściśle powiązane z zakresem prawnych zabezpieczeń uznawanych i stosowanych przez Bank w procesie kredytowym. W zależności od wyników oceny ryzyka kredytowego Bank uzgadniał z klientem taką formę prawnego zabezpieczenia, która należycie zabezpieczała ryzyko wynikające z zawieranej transakcji kredytowej, co dla klienta instytucjonalnego znajdowało odzwierciedlenie również w ratingu transakcji.

Podstawowe rodzaje przyjmowanych przez Bank prawnych zabezpieczeń dla ekspozycji kredytowych obejmują:

- Ekspozycje wobec klientów detalicznych – nieruchomości mieszkalne, zastawy rejestrowe, poręczenia osób fizycznych.
- Ekspozycje wobec klientów instytucjonalnych – nieruchomości komercyjne, zabezpieczenia gotówkowe lub równoważne z gotówką, gwarancje i poręczenia podmiotów gospodarczych o dobrej kondycji ekonomiczno – finansowej, papiery wartościowe, przewłaszczenia i zastaw na maszynach i urządzeniach, ubezpieczenia.

Dodatkowo Klient Banku mógł korzystać ze wszelkich prawnych form zabezpieczenia transakcji kredytowych przyjętych w Polsce, przewidzianych prawem cywilnym i prawem wekslowym.

Zasadą stosowaną w Banku jest ustanowienie prawnego zabezpieczenia przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu. W przypadku zabezpieczenia w postaci hipoteki na nieruchomości, przewłaszczenia lub zastawu na maszynach i urządzeniach oraz pojazdach, podstawą do określenia wartości przyjmowanego prawnego zabezpieczenia jest wycena sporządzona przez rzeczoznawcę posiadającego stosowne uprawnienia.

Zasadą funkcjonującą w Banku, ujętą w umowie kredytowej, jest również obowiązek ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia w przypadku, gdy ulega pogorszeniu zdolność kredytowa Klienta lub spada wartość ustanowionego zabezpieczenia. Dla kredytów zabezpieczonych hipotecznie – do czasu ustanowienia hipoteki stosowane są dodatkowe ubezpieczenia.

Pomiar i monitorowanie portfelowego ryzyka kredytowego

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- prawdopodobieństwo niewypłacalności (PD),
- oczekiwaną stratę kredytową (EL),
- macierze migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- analizę generacji kredytów,
- udział i strukturę kredytów zagrożonych,
- udział i strukturę ekspozycji spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W 2009r. Bank rozpoczął wykorzystywanie miar efektywności metodologii scoringowych i ratingowych (Accuracy Ratio).

Bank rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego, jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami. Od 2009r. Bank standardowo wykorzystuje informacje nt. kosztu ryzyka kredytowego przy podejmowaniu decyzji o wprowadzeniu i zmianie produktów kredytowych oraz ustalaniu zasad dostępności do kredytu.

Dodatkowo Bank rozszerza zakres stosowania analiz wrażliwości oraz przeprowadzanych testów warunków skrajnych dla portfela kredytowego oraz wymogu kapitałowego.

Poziom portfelowego ryzyka kredytowego jest raportowany dla Zarządu Banku w cyklach miesięcznych, a dla Rady Nadzorczej – nie rzadziej niż w okresach kwartalnych.

2.3. Ryzyko operacyjne

2.3.1. Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku.

Ryzyko operacyjne definiowane jest jako możliwość wystąpienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne.

Główne założenia w zakresie podejścia Banku do zarządzania ryzykiem operacyjnym określa „Polityka Banku Ochrony Środowiska S.A. w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym” przyjęta Uchwałą Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku było zapewnienie bezpiecznego, zrównoważonego rozwoju, zgodnie z celami wyrażonymi w Strategii Banku poprzez:

- ograniczenie i utrzymanie wielkości ryzyka operacyjnego na akceptowalnym poziomie wynikającym z przyjętych w Banku reguł postępowania,
- usprawnienie organizacyjnej efektywności działania,
- realizację zaleceń wynikających z przepisów i rekomendacji instytucji nadzorczych.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym w Banku polega na realizacji następujących zadań:

- identyfikacji zaistniałych i potencjalnych zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- zapobieganiu i ograniczaniu powstawania zdarzeń ryzyka operacyjnego poprzez stosowanie działań profilaktycznych, realizowanych przez każdego pracownika Banku,
- wydawaniu zaleceń oraz wprowadzaniu zmian organizacyjnych, mających na celu eliminację lub minimalizację ryzyka operacyjnego,
- bieżącym informowaniu o zaistniałych zdarzeniach ryzyka operacyjnego,
- ograniczaniu skutków zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- gromadzeniu niezbędnych danych umożliwiających określenie profilu ryzyka operacyjnego, ocenę zagrożenia oraz wycenę strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- okresowym raportowaniu Zarządowi Banku o funkcjonowaniu kluczowych oraz szczególnie narażonych z punktu widzenia ryzyka operacyjnego obszarów działalności Banku,
- uświadamianiu pracowników o roli ryzyka operacyjnego towarzyszącego wykonywanym przez nich czynnościom.

Bank gromadził informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego w bazie danych zdarzeń ryzyka operacyjnego, posługując się w tym celu dedykowaną aplikacją informatyczną. Gromadzone informacje wykorzystywane były do:

- bieżącego monitorowania poziomu ryzyka operacyjnego,
- monitorowania działań jednostek i komórek organizacyjnych związanych z zaistniałymi zdarzeniami,
- wyceny strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- generowania raportów dotyczących zaistniałych zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, w tym raportów na potrzeby instytucji zewnętrznych.

Szczegółowe zasady zarządzania ryzykiem operacyjnym określają przepisy wewnętrzne Banku.

2.3.2. Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka operacyjnego

Głównym celem systemu raportowania ryzyka operacyjnego było ograniczanie i zapobieganie stratom powstałym wskutek zaistnienia zdarzeń ryzyka operacyjnego. Zadaniem tego systemu było:

- bieżące informowanie o zaistniałych w Banku zdarzeniach ryzyka operacyjnego,
- okresowe raportowanie o funkcjonowaniu obszarów działalności Banku szczególnie narażonych na ryzyko operacyjne.

W bieżącym informowaniu o zaistniałych w Banku zdarzeniach wykorzystywana była aplikacja informatyczna, w której były gromadzone i przechowywane dane o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego.

Departament Ryzyka Finansowego raz na kwartał sporządzał syntetyczną informację o profilu, poziomie i zarządzaniu ryzykiem operacyjnym w Banku. Informacja prezentowana była na posiedzeniach Zarządu Banku. Informacja przedstawiała:

- wyniki przeprowadzonych przeglądów ryzyka operacyjnego,
- podstawowe wskaźniki charakteryzujące ryzyko operacyjne,
- istotne wydarzenia i zagrożenia w Banku,
- potencjalne zagrożenia wynikające z zaistniałych na rynku krajowym oraz światowym istotnych zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- wnioski i zalecenia.

2.3.3. Zasady ograniczania ryzyka operacyjnego, oraz strategie i procesy monitorowania skuteczności zabezpieczeń metod ograniczania ryzyka operacyjnego

Bank realizował model zarządzania ryzykiem operacyjnym, w którym odpowiedzialność za bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym spoczywała na wszystkich pracownikach Banku, a w szczególności na dyrektorach komórek organizacyjnych/biur Centrali oraz Oddziałów Banku - zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań.

W toku bieżącej, codziennej działalności pracownicy identyfikowali, kwantyfikowali, ograniczali i monitorowali ryzyko operacyjne w swoich obszarach działania.

Dodatkowo, w zarządzaniu ryzykiem operacyjnym wykorzystywane były również inne metody, narzędzia i procesy, które ograniczały ryzyko operacyjne:

- organizacja pracy zapewniająca rozdzielenie funkcji wykonawczych od kontrolnych,
- kontrola wewnętrzna funkcjonalna wstępna, bieżąca oraz następną,
- okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego oparte o proces samooceny,
- klauzule w zawieranych umowach z podmiotami zewnętrznymi, ograniczające ryzyko operacyjne,
- limity w zakresie podejmowania decyzji lub dokonywania operacji w Banku,
- ubezpieczenie mienia bankowego w wyspecjalizowanych firmach,
- tworzenie rezerw na poczet ewentualnych strat,
- dokumentowanie stosowanych w Banku rozwiązań metodycznych, organizacyjnych i informatycznych,
- automatyzacja czynności w wyniku zastosowania rozwiązań informatycznych, oraz zwiększenie jakości działań poprzez wykorzystywanie specjalistycznego oprogramowania,
- zarządzanie prawami dostępu do pomieszczeń i systemów, w celu ograniczenia możliwości dokonywania działań przez nieuprawnione osoby,

- szkolenia wewnętrzne dla pracowników Banku mające na celu uświadomienie i zrozumienie roli, wpływu oraz sposobów postępowania w zakresie ryzyka operacyjnego,
- plany ciągłości działania i plany awaryjne na wypadek zaistnienia zidentyfikowanych zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- analiza adekwatności obliczonych wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego, do rzeczywiście ponoszonego ryzyka operacyjnego przez Bank.

Monitorowanie skuteczności zabezpieczeń i metod ograniczania ryzyka realizowane było z wykorzystaniem funkcjonalnej i instytucjonalnej kontroli wewnętrznej.

2.3.3. Wyznaczanie wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego

Bank wyznaczał wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego metodą podstawowego wskaźnika.

Zgodnie z tą metodą szacowany był wskaźnik będący średnią wyników obliczonych jako suma wybranych pozycji rachunku zysków i strat za okres ostatnich trzech lat. Jeżeli wynik za którykolwiek z trzech lat jest ujemny lub równy zero nie jest on uwzględniany w obliczeniach średniej.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego stanowi 15% powyższego wskaźnika.

INFORMACJE DOTYCZĄCE STOSOWANIA NORM OSTROŻNOŚCIOWYCH

3.1. Opis jednostek powiązanych

3.1.1. Jednostki, które były objęte konsolidacją pełną

Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A. z siedzibą w Warszawie przy ulicy Marszałkowskiej nr 78/80 został utworzony w dniu 6 kwietnia 1994 roku aktem notarialnym o utworzeniu Domu Maklerskiego BOŚ S.A. sporządzonym przez Kancelarię Notarialną w Warszawie przy ul. Krakowskie Przedmieście 4/6 (rep A nr 1392/94). Spółka została wpisana do Rejestru Handlowego w dniu 15 kwietnia 1994 roku Dział B nr 40120.

Dom Maklerski BOŚ S.A. uzyskał zezwolenie na prowadzenie przedsiębiorstwa maklerskiego na podstawie decyzji KPWiG z dnia 18 sierpnia 1994 roku.

Od 1 marca 1996 roku DM BOŚ S.A. jest członkiem Giełdy Papierów Wartościowych i od tego dnia rozpoczął bezpośrednie działanie na giełdzie.

BOŚ Eko Profit S.A. została zawiązana dnia 12 sierpnia 2009 roku aktem notarialnym o utworzeniu BOŚ Eko Profit S.A. sporządzonym przez Kancelarię Notarialną w Warszawie przy ul. Szarej 14 lok. 15 (rep A nr 6216/2009). Siedziba Spółki znajduje się w Warszawie przy Al. Jana Pawła II 12 lok 133.

Spółka została zarejestrowana w dniu 02.09.2009 roku przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XII Wydz. Gosp. KRS pod numerem 0000336182.

Wszystkie akcje BOŚ Eko Profit S.A. zostały w całości objęte i opłacone przez Dom Maklerski BOŚ S.A.

Lp.	Spółki podporządkowane	Siedziba	Rodzaj działalności	Udział % w kapitale Spółki	Udział % w głosach	Metoda konsolidacji / wyceny	KRS
1.	Dom Maklerski BOŚ S.A.	Warszawa	Usługi maklerskie	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną	Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XII Wydz. Gosp. KRS 0000048901
2.	BOŚ Eko Profit S.A.	Warszawa	Pośrednictwo finansowe, działalność usługowa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną	Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XII Wydz. Gosp. KRS 0000336182

3.1.2. Jednostki, które były objęte konsolidacją proporcjonalną

Nie występowały jednostki objęte konsolidacją proporcjonalną.

3.1.3. Jednostki i udziały, które pomniejszyły fundusze własne

Fundusze własne Grupy nie były pomniejszane o wartość udziałów w jednostkach zależnych.

3.1.4. Jednostki, które nie były ani konsolidowane, ani nie pomniejszyły funduszy własnych

- Grupa posiada 51% głosów na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy spółki **Towarzystwo Inwestycyjno-Leasingowe Ekoleasing S.A. w upadłości**. Z uwagi na toczące się postępowanie upadłościowe, przed dniem 1 stycznia 2004 roku Grupa utraciła kontrolę jak również jakiegokolwiek znaczące wpływy na Spółkę. W Rocznym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. za okres dwunastu miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2009 roku Spółka wykazywana jest jako aktywa dostępne do sprzedaży i objęta jest 100% odpisem aktualizującym.
- Akcje **spółki WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A.**, pomimo wartości udziałów przekraczających 20%, wniesione w ramach aportu nie są ujmowane przy zastosowaniu metody praw własności, w związku z planem sprzedaży tych udziałów. Inwestycja została zaliczona do aktywów dostępnych do sprzedaży zgodnie z MSR 28.13.

3.2. Informacje o istotnych, istniejących lub przewidywanych, przeszkodach natury prawnej lub praktycznej, w szybkim przekazaniu funduszy własnych albo spłacie zobowiązań między podmiotem dominującym a jego podmiotami zależnymi

W 2009 roku nie zaistniały istotne przeszkody natury prawnej i praktycznej w szybkim przekazaniu funduszy własnych albo w spłacie zobowiązań między BOŚ S.A. a podmiotem zależnym jakim jest Dom Maklerski BOŚ S.A.

3.3. Łączna kwota niedoborów kapitału we wszystkich podmiotach zależnych nie objętych konsolidacją oraz imienna lista tych podmiotów, przy czym niedobór kapitału jest rozumiany jako różnica między faktycznymi funduszami własnymi i minimalnym wymogiem kapitałowym

Bank nie posiadał udziałów w podmiotach zależnych, które nie byłyby objęte konsolidacją.

INFORMACJE DOTYCZĄCE FUNDUSZY WŁASNYCH

4.1. Podstawowe informacje dotyczące głównych właściwości i warunków odnoszących się do wszystkich pozycji i składników funduszy własnych

Fundusze własne Banku i Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. wyznaczone były zgodnie z art. 127 ustawy Prawo bankowe oraz Uchwałą KNF nr 381/2008 i obejmowały fundusze podstawowe oraz fundusze uzupełniające w kwocie nie przekraczającej funduszy podstawowych Banku.

I. Fundusze podstawowe Grupy BOŚ S.A. obejmują:

- 1) **Fundusze zasadnicze**, które stanowią:
  - a) wpłacony i zarejestrowany kapitał zakładowy,
  - b) kapitał zapasowy,
  - c) kapitał rezerwowy.

Kapitał zakładowy dotyczy jedynie kapitału jednostki dominującej. Wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Szczegółowe informacje na temat kapitału zakładowego przedstawiono w nocie 35 do Roczno Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. za okres dwunastu miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2009 roku.

Kapitał zapasowy składa się z:

- a) nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji,
- b) podziału zysku po opodatkowaniu,
- c) różnic z wyceny zbytych i zlikwidowanych środków trwałych.

Części kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczona jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzy się z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

2) Pozycje dodatkowe funduszy podstawowych

Na 31 grudnia 2009 roku w kalkulacji funduszy własnych w pozycjach dodatkowych funduszy podstawowych uwzględniono fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych.

3) Pozycje pomniejszające fundusze podstawowe

Do pozycji pomniejszających fundusze podstawowe Grupy BOŚ S.A. zalicza się:

- a) wartości niematerialne,
- b) stratę z lat ubiegłych,
- c) niezrealizowaną stratę na dłużnych i kapitałowych instrumentach zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

II. Fundusze uzupełniające Grupy BOŚ S.A. obejmują:

- 1) Kapitał z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych.

2) Dodatkowe pozycje funduszy uzupełniających za zgodą KNF, tj. zobowiązania podporządkowane. Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 3 marca 2010 roku wyraziła zgodę na zaliczenie do funduszy uzupełniających Banku kwoty stanowiącej zobowiązanie podporządkowane z tytułu emisji w dniu 3 listopada 2009 roku obligacji zwykłych na okaziciela serii A.

3) Inne pozycje określone przez KNF, tj. 60% wartości niezrealizowanych zysków na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym.

4.2. Suma funduszy własnych oraz wartość poszczególnych składników i pomniejszeń funduszy podstawowych i uzupełniających określonych w art. 127 ustawy Prawo bankowe i Uchwale KNF nr 381/2008

Poniżej przedstawione zostały skonsolidowane fundusze własne Grupy BOŚ S.A. wyliczone zgodnie z art. 127 Prawa bankowego oraz Uchwałą KNF 381/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

w tys. PLN

Składniki funduszy własnych Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.	Wartość na 31.12.2009
I. Fundusze podstawowe	815 787
1) Fundusze zasadnicze	844 479
Kapitał zakładowy	150 530
Kapitał zapasowy, w tym:	649 920
- ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	296 397
- z zysku po opodatkowaniu	352 312
- odpisy aktualizujące wartość rzeczowych aktywów trwałych zbywanych lub likwidowanych	1 211
Kapitał rezerwowy	44 029
2) Pozycje dodatkowe funduszy podstawowych	52 137
Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej	48 302
Niepodzielony zysk z lat ubiegłych	3 835
3) Pozycje pomniejszające fundusz podstawowe	- 80 829
Wartości niematerialne	-70 285
Strata z lat ubiegłych	-
Inne pomniejszenia funduszy podstawowych, w tym:	-10 544
- niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	-10 302
- niezrealizowane straty na instrumentach kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	-242
II. Fundusze uzupełniające	124 500
1) Kapitał z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych	3 114
2) Dodatkowe pozycje funduszy uzupełniających	120 000
Zobowiązania podporządkowane	120 000
3) Inne pozycje, w tym:	1 386

Składniki funduszy własnych Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.	Wartość na 31.12.2009
- 60% niezrealizowanych zysków na instrumentach dłużnych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	294
- 60% niezrealizowanych zysków na instrumentach kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	1 092
Suma funduszy własnych Grupy BOŚ S.A.	940 287
Kapitał krótkoterminowy	1 663
Suma funduszy własnych i kapitału krótkoterminowego Grupy BOŚ S.A.	941 950

4.4. Pozycje wymienione w § 2 ust. 1 pkt 3 i 4 uchwały KNF nr 381/2008

Grupa nie stosowała metody wewnętrznych ratingów, nie posiadała również ekspozycji sekurytyzacyjnych.

INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZESTRZEGANIA WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH

5.1. Opis metody stosowanej przez Bank do oceny adekwatności kapitału wewnętrznego stanowiącego wsparcie bieżącej i przyszłej działalności Banku

Grupa Kapitałowa wdrożyła proces monitorowania i oceny adekwatności kapitału wewnętrznego – proces ICAAP (Proces Oceny Adekwatności Kapitału Wewnętrznego - ang. Internal Capital Adequacy Assessment Process), który został zatwierdzony przez Zarząd Banku i Radę Nadzorczą.

W ramach procesu dokonywana jest ocena istotności występujących w działalności Grupy Kapitałowej ryzyk oraz szacowany jest kapitał wewnętrzny na pokrycie tych ryzyk. Kapitał wewnętrzny definiowany jest jako szacowana przez Grupę kwota kapitału niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka, występujących w działalności Grupy uwzględniająca zmiany otoczenia gospodarczego oraz przewidywany poziom ryzyka. Kapitał wewnętrzny powinien pokrywać przewidywany przez grupę poziom strat nieoczekiwanych, na które Grupa może być narażona w przyszłości.

Dla ryzyk objętych I Filarem NUK:

- ryzyka kredytowego,
- ryzyka operacyjnego,
- ryzyka rynkowego

kapitał wewnętrzny był równy regulacyjnym wymogom kapitałowym.

Dla następujących ryzyk wynikających z II Filara NUK:

- ryzyka koncentracji zabezpieczeń,
- ryzyka koncentracji branżowej,
- ryzyka płynności,
- ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej,
- ryzyk biznesowego i strategicznego,
- ryzyka cyklu gospodarczego,
- ryzyka modeli,
- ryzyka kraju,
- ryzyka rezydualnego,
- ryzyka prawnego – regulacyjnego

kapitał wewnętrzny ustalany był zgodnie z obowiązującymi w Grupie Kapitałowej metodami, określonymi w regulacjach wewnętrznych Grupy Kapitałowej. Regulacje te stanowiły podstawę do monitorowania, oceny poziomu istotności oraz wyznaczania kapitału wewnętrznego dla poszczególnych ryzyk występujących w działalności Banku i Domu Maklerskiego BOŚ S.A.

Ryzyka uwzględniane w procesie szacowania kapitału wewnętrznego zdefiniowane były w politykach i regulacjach wewnętrznych jak poniżej:

- **ryzyko kredytowe** – ryzyko związane z zagrożeniem nie wywiązania się kredytobiorcy z postanowień umowy kredytowej, w szczególności chodzi o niedotrzymanie terminu spłaty kapitału, odsetek oraz pozostałych kosztów kredytowania, lub ze swoich zobowiązań pozabilansowych względem Banku,
- **ryzyko operacyjne** – niebezpieczeństwo poniesienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów

informatycznych, zdarzeń zewnętrznych (nie związanych ze zmieniającą się sytuacją ekonomiczną) oraz uwarunkowań prawnych. W zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego,

- **ryzyko rynkowe w księdze handlowej** – ryzyko niekorzystnej zmiany wartości bieżącej instrumentów finansowych znajdujących się w księdze handlowej, a tym samym wartości kapitału własnego Banku i/lub wyniku finansowego Banku na skutek zmian czynników rynkowych, obejmuje w szczególności:
  - ryzyko stopy procentowej – rozumiane jako ryzyko niekorzystnych zmian wyniku finansowego Banku i/lub wartości bieżącej instrumentów finansowych generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, wskutek zmian rynkowych stóp procentowych oraz/lub zmian w kształcie krzywej dochodowości,
  - ryzyko walutowe – niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian kursów walutowych na wynik finansowy lub wartość kapitału,
- **ryzyko cen instrumentów kapitałowych** - niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian cen instrumentów kapitałowych na wartość kapitału lub na wynik finansowy,
- **ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej** – ryzyko niekorzystnego wpływu zmian stóp procentowych na wynik finansowy oraz kapitały Banku dla pozycji ujmowanych w księdze bankowej,
- **ryzyko koncentracji** – ryzyko koncentracji portfela kredytowego wynikające z zaangażowań Banku wobec:
  - kredytobiorców z tego samego sektora gospodarczego,
  - zaangażowań zabezpieczonych tym samym rodzajem zabezpieczenia,
  - kredytobiorców z tego samego regionu geograficznego lub kraju pochodzenia,
  - jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
- **ryzyko płynności** – zagrożenie utraty zdolności do finansowania aktywów i terminowego wywiązywania się ze zobowiązań płatniczych oraz utrzymania wypłacalności w toku normalnej działalności Banku oraz w sytuacjach obniżenia poziomu depozytów, jak również w innych niespodziewanych warunkach,
- **ryzyko cyklu gospodarczego** – ryzyko negatywnego wpływu cyklu gospodarczego na działalność Banku,
- **ryzyko kraju** – ryzyko obejmujące: ryzyko konwersji waluty które polega na tym, że władze danego kraju ograniczają administracyjnie możliwość zamiany jednej waluty na drugą oraz ryzyko transferu, które występuje, gdy na mocy decyzji władz kraju, z którymi Bank prowadzi transakcje, zostanie ograniczony lub całkowicie zakazany transfer należności, wskutek czego kontrahent nie będzie w stanie wypełnić swoich zobowiązań,
- **ryzyko rezydualne** – ryzyko wystąpienia straty w przypadku niewykonania zobowiązania, wynikającej z mniejszej kwoty odzysku od oczekiwanej przy uwzględnieniu ustanowionych zabezpieczeń,
- **ryzyko prawno - regulacyjne** – prawdopodobieństwo poniesienia strat materialnych i niematerialnych, powstające m.in.: na skutek błędnego lub zbyt późnego opracowania lub uchwalenia regulacji prawnych, niestabilności uregulowań prawnych, zmian w orzecznictwie, błędnego ukształtowania stosunków prawnych, oraz niekorzystnych rozstrzygnięć sądów lub organów administracji publicznej rozstrzygających sprawy sporne powstające na tle stosunków prawnych danej organizacji z innymi podmiotami.

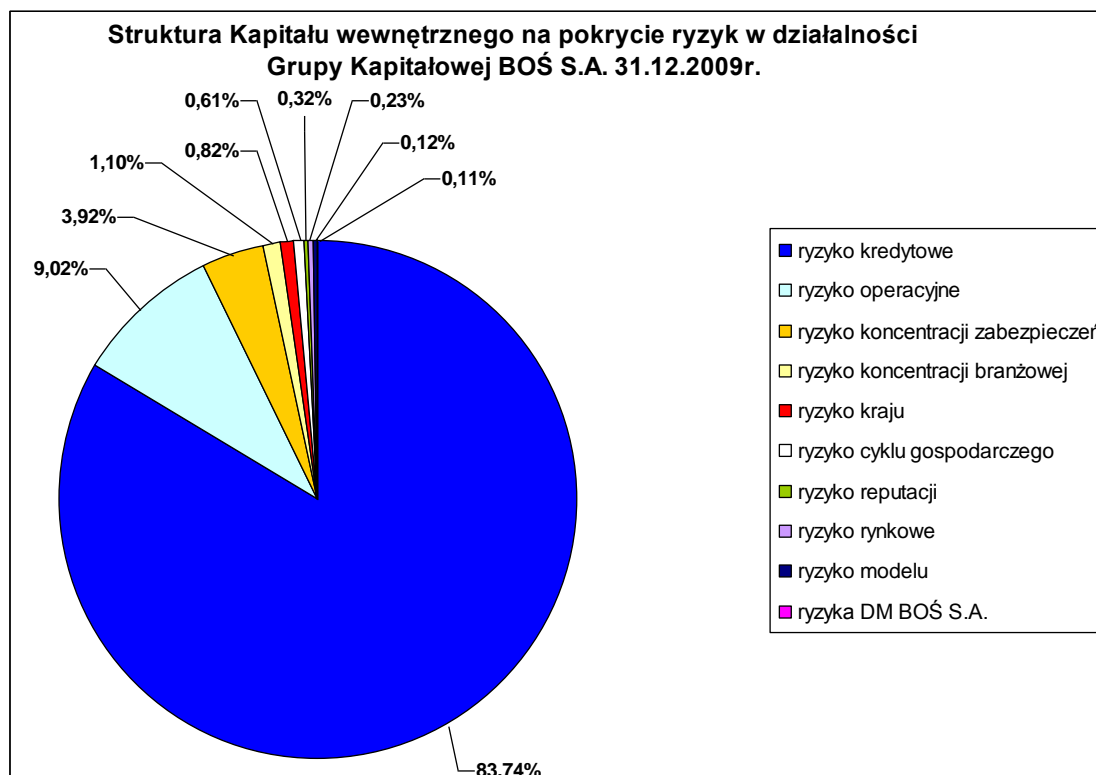
Ryzyko to obejmuje także nieefektywność prowadzonego biznesu wskutek ponoszonych kosztów związanych z niestabilnością uregulowań prawnych lub zmian w orzecznictwie,

- **ryzyko biznesowe i strategiczne** – ryzyko zmienności dochodów, wpisane we wszystkie linie biznesowe z powodu niepewności co do realizacji przychodów i kosztów zawartych w strategii Banku, głównie z powodu zmian w otoczeniu ekonomicznym i poziomie konkurencyjności,
- **ryzyko reputacji** – ryzyko pogorszenia się sytuacji Banku wskutek niekorzystnych zmian w postrzeganiu Banku spowodowanych czynnikami zewnętrznymi,
- **ryzyko modelu** – ryzyko strat spowodowanych złą specyfikacją, złym zastosowaniem lub błędnym wdrożeniem modelu lub arkuszy kalkulacyjnych.

Przyjmując kryteria istotności jako ryzyka istotne na 31.12.2009 r. uznano:

- ryzyko kredytowe;
- ryzyko operacyjne,
- ryzyko rynkowe,
- ryzyko kraju,
- ryzyko koncentracji zabezpieczeń,
- ryzyko koncentracji branżowej,
- ryzyka w DM BOŚ S.A.,
- ryzyko cyklu gospodarczego,
- ryzyko modelu,
- ryzyko reputacji.

Kapitał wewnętrzny dla Grupy Kapitałowej wg stanu na 31 grudnia 2009 wyniósł 633 828 tys. PLN, a jego struktura przedstawiała się następująco:

5.2. Kwoty stanowiące 8% ekspozycji ważonej ryzykiem oddzielnie dla każdej z klas ekspozycji określonych w § 20 ust. 1 załącznika nr 4 do uchwały KNF nr 380/2008 (w przypadku stosowania metody standardowej do obliczania kwot ekspozycji ważonych ryzykiem zgodnie z załącznikiem nr 4 do uchwały KNF nr 380/2008)

W celu wyliczenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego w Grupie stosowana była metoda standardowa, określona w załączniku nr 4 do Uchwały KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

Na 31.12.2009 r. wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego (8% ekspozycji ważonej ryzykiem) Grupy Kapitałowej Banku w podziale na klasy aktywów kształtowało się następująco:

w tys. PLN

Klasa aktywów:	8% ekspozycji ważonej ryzykiem
Rządy i banki centralne	63
Samorządy terytorialne i władze lokalne	61 011
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	3 889
Banki wielostronnego rozwoju	-
Organizacje międzynarodowe	-
Instytucje - banki	13 977
Przedsiębiorstwa	201 238
Detaliczne	214 342
Zabezpieczone na nieruchomościach	8 172
Przeterminowane	12 299
Ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	-
Obligacje zabezpieczone	-
Ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorstw	-
Ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	-
Pozostałe	15 806
Razem	530 797

5.3. Kwota minimalnych wymogów kapitałowych, o których mowa w § 6 ust.1 pkt 2 do 5 uchwały KNF nr 380/2008, łącznie oraz oddzielnie dla każdego rodzaju ryzyka

Grupa Kapitałowa BOŚ S.A. w 2009 roku kalkulowała współczynnik wypłacalności na bazie całkowitego wymogu kapitałowego będącego sumą wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, wyliczonych zgodnie z Uchwałą KNF nr 380/2008 w części dotyczącej metody standardowej, dla następujących ryzyk:

- ryzyka kredytowego, w tym:
  - ryzyka kredytowego kontrahenta,
  - ryzyka rozmycia i dostawy instrumentów do rozliczenia w późniejszym terminie,
- ryzyka rynkowego, w tym:
  - ryzyka walutowego,

- ryzyka cen towarów,
- ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych,
- ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych,
- ryzyka ogólnego stóp procentowych.
- ryzyka operacyjnego.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego wyznaczano tzw. metodą standardową, określoną w załączniku nr 4 do Uchwały KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wyznaczano tzw. metodą podstawową, określoną w załączniku nr 6 do Uchwały KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku..

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych wyznaczano tzw. metodą podstawową, określoną w załączniku nr 8 do Uchwały KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku..

Wymóg z tytułu ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych wyznaczano tzw. metodą podstawową, określoną w załączniku nr 9 do KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych wyznaczano tzw. metodą zaktualizowanego średniego okresu zwrotu, określoną w załączniku nr 10 do Uchwały KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku..

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta obliczano zgodnie z zasadami określonymi w § 6 – 8 załącznika nr 11 do Uchwały KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego wyznaczano tzw. metodą podstawowego wskaźnika, o której mowa w § 2 ust. 1 pkt 1 Załącznika nr 14 do Uchwały KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

W 2009 r. w Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. nie występowało ryzyko cen towarów i ryzyko rozliczenia-dostawy w portfelu handlowym. Nie doszło także do przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań. Nie był przekroczony próg koncentracji kapitałowej.

Całkowity wymóg kapitałowy Grupy Kapitałowej Banku kształtował się następująco :

w tys. PLN

Wymóg kapitałowy z tytułu:	Wartość wymogu
Ryzyka kredytowego oraz kontrahenta	530 797
Ryzyka rozliczenia – dostawy	-
Ryzyka operacyjnego	57 189
Ryzyka walutowego	281
Ryzyka cen towarów	-
Ryzyka kapitałowych papierów wartościowych	164
Ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych	-
Ryzyka ogólnego stóp procentowych	1 025
Przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań	-
Przekroczenia progu koncentracji kapitałowej	-
Inne	-
Razem	589 456

5.4. Minimalny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego określony zgodnie z załącznikiem nr 14 do uchwały KNF nr 380/2008

W celu wyliczenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego w Grupie stosowana była metoda podstawowego wskaźnika, określona w załączniku nr 14 do Uchwały KNF nr 380/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku.

Na dzień 31 grudnia 2009 r. wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego wyniósł: 57 189 tys. PLN.

INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA KREDYTOWEGO

6.1. Łączna kwota ekspozycji według wyceny bilansowej (po korektach rachunkowych), bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego i średnia kwota ekspozycji w danym okresie w podziale na klasy

Średni stan należności oraz zobowiązań pozabilansowych bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego (CRM) w 2009 r., przedstawiał się jak następuje:

Należności oraz zobowiązania pozabilansowe bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego	w tys. PLN	
	31.12.2009	Średnia wartość w 2009r.*
Rządy i banki centralne	1 594 329	2 077 623
Samorządy terytorialne i władze lokalne	3 935 861	3 115 068
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	107 780	250 706
Banki wielostronnego rozwoju	-	-
Organizacje międzynarodowe	-	-
Instytucje - banki	323 617	645 872
Przedsiębiorstwa	3 204 480	3 344 511
Detaliczne	3 991 795	3 879 427
Zabezpieczone na nieruchomościach	296 340	293 725
Przeterminowane	445 993	437 630
Ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	25 194	26 591
Obligacje zabezpieczone	-	-
Ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorstw	-	-
Ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	-	-
Pozostałe	302 092	233 182
Razem	14 227 481	14 304 336

* / średnia arytmetyczna liczona na stanach kwartalnych w 2009 roku

Łączna wartość ekspozycji według wyceny bilansowej znajduje się w raporcie rocznym grupy kapitałowej BOŚ S.A. na dzień 31 grudnia 2009 roku, w rozdziale 5 – Zarządzanie ryzykiem finansowym.

6.2. Struktura geograficzna ekspozycji w rozbiciu na obszary ważne pod względem istotnych klas ekspozycji wraz z dodatkowymi informacjami, jeżeli są istotne

Grupa kapitałowa BOŚ S.A. prowadziła swoją działalność wyłącznie na terenie Polski i biorąc pod uwagę położenie geograficzne placówek żadne znaczące różnice w ryzyku nie zostały zidentyfikowane. Z tego powodu Grupa nie dokonała wydzielenia segmentów według podziału geograficznego.

6.3. Struktura branżowa ekspozycji lub w podziale według typu kontrahenta, w rozbiciu na klasy ekspozycji, wraz z dodatkowymi informacjami, jeżeli są istotne

W portfelu kredytowym Banku w 2009 można stwierdzić wyraźną dominację branży „Administracji publicznej, obrony narodowej, obowiązkowego ubezpieczenia społecznego i powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego” – 31,5% charakteryzującej się niskim ryzykiem kredytowym. Kolejne branże o udziale w portfelu przekraczającym 2% to:

- „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę” – 5,1%,
- „Obsługa nieruchomości” 4,6%,
- „Handel hurtowy i komisowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi i motocyklami” – 4,4%,
- „Produkcja artykułów spożywczych i napojów” – 3,0%
- „Budownictwo” – 2,8%,
- „Pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody” 2,3%.

Udziały pozostałych branż nie przekroczyły 2,0%. W świetle przyjętych założeń do oceny istotności ryzyka koncentracji branżowej oraz wyników obliczeń (krzywa Lorenza) uznaje się, że występuje wysoka koncentracja branżowa.

W dwóch pierwszych z wymienionych wyżej branż dominują klienci - podmioty będące w dobrej kondycji ekonomiczno-finansowej (głównie jednostki samorządu terytorialnego). Branże te charakteryzują się niskim poziomem odpisów aktualizujących.

Struktura branżowa portfela kredytowego według stanu na 31.12.2009r.:

w tys. PLN

Branża	Kapitał wg MSR */	udział % w sumie ogółem
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	3 062 566	31,5%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	495 504	5,1%
Obsługa nieruchomości i wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	449 282	4,6%
Handel hurtowy i komisowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi i motocyklami	426 836	4,4%
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	292 656	3,0%
Budownictwo	275 335	2,8%
Pobór uzdatnianie i rozprowadzanie wody	222 898	2,3%
Pośrednictwo finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalno-rentowych	152 441	1,6%
Banki	108 139	1,1%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	131 273	1,4%
Pozostałe branże, w tym:	4 201 290	43,3%
- osoby prywatne	3 374 947	34,8%
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	9 710 080	100,0%

*/ zawiera inne należności

6.4. Struktura ekspozycji według okresów zapadalności

Zadłużenie kredytowe Banku ogółem na 31.12.2009 według terminów zapadalności przedstawia poniższe zestawienie:

w tys. PLN

Wyszczególnienie	Zadłużenie (w tys. PLN)
Do 1 roku	1 448 842
Od 1 roku do 5 lat	2 051 414
Powyżej 5 lat	6 233 615
RAZEM	9 733 871

6.5. Kwoty ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości i przeterminowanych w rozbiciu na typy kontrahentów

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjęto sumę zaangażowań wobec klienta, dla którego przynajmniej jedna z należności Banku była przeterminowana.

Dla kredytów i pożyczek przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznano indywidualnej utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczyły o jej wystąpieniu. Dla kredytów i pożyczek, które były przeterminowane powyżej 90 dni, ale z uwagi na dobre zabezpieczenia również nie rozpoznano utraty wartości.

Kwoty ekspozycji w rozbiciu na typy kontrahentów, w tym ekspozycje z rozpoznaną trwałą utratą wartości

Poniżej przedstawiono kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym należności brutto w przypadku których wykazano utratę wartości (spełnienie indywidualnych przesłanek utraty wartości) oraz te, dla których utworzono odpis przy zastosowaniu podejścia IBNR.

w tys. PLN

Metoda wyceny	z/bez utraty wartości	Segment	Kapitał */ wg MSR	Rezerwa wg MSR na kapitał	Rezerwa wg MSR na zobowiązania pozabilansowe **/	Rezerwa wg MSR razem
indywidualna	z utratą wartości	Klienci Detaliczni	2	2	-	2
		Klienci Korporacyjni	403 713	6 657	525	7 181
		Finanse Publiczne	24 658	32	-	32
		<i>Institucje Finansowe</i>	45 828	45 828	-	45 828
portfelowa	z utratą wartości	Klienci Detaliczni	31 859	13 505	26	13 532
		Klienci Korporacyjni	7 374	2 711	67	2 779
		Finanse Publiczne	158	32	-	32
	bez utraty (IBNR)	Klienci Detaliczni	3 234 797	7 378	385	7 762
		Klienci Korporacyjni	2 184 521	3 453	912	4 365
		Finanse Publiczne	3 237 416	845	60	906
Windykacja			539 755	272 707	92	272 800
Razem			9 710 080	353 151	2 067	355 219

*/ zawiera inne należności **/ z wyłączeniem pozostałych zobowiązań pozabilansowych.

Stan odpisów i rezerw – przedstawione oddzielnie w rozbiciu na istotne typy kontrahentów.

w tys. PLN

Grupa	31.12.2009	31.12.2008
klientów		
Klienci Korporacyjni	221 898	225 225
Klienci Detaliczni	84 505	57 392
Instytucje Finansowe	45 833	40 724
Finanse Publiczne	915	1 781
Fundusze Proekologiczne	0	-
Razem	353 151	325 122

6.6. Kwoty ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości i przeterminowanych – przedstawione oddzielnie, w podziale na istotne obszary geograficzne, obejmujące w miarę możliwości kwoty korekt wartości i rezerw związane z każdym obszarem geograficznym

Grupa kapitałowa BOŚ S.A. prowadziła swoją działalność wyłącznie na terenie Polski i biorąc pod uwagę położenie geograficzne placówek żadne znaczące różnice w ryzyku nie zostały zidentyfikowane. Z tego powodu Grupa nie dokonała wydzielenia segmentów według podziału geograficznego.

6.7. Uzgodnienie zmian stanów korekt wartości i rezerw z tytułu ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości

Szczegółowe informacje w zakresie zmiany stanów korekt wartości i rezerw z tytułu informacji z rozpoznaną utratą wartości znajdują się w Raporcie Rocznym Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. na dzień 31 grudnia 2009 r., w nocie nr 13 i nr 22.

Zmiany odpisów aktualizujących na utratę wartości kredytów i pożyczek, które miały miejsce w 2009 r. kształtowały się następująco:

Zmiany odpisów aktualizujących na utratę wartości kredytów i pożyczek w tys. PLN

	Banki	Klienci detaliczni	Klienci korporacyjni	Finanse publiczne	Pozostałe należności	Razem
Stan na początek okresu - 01-01-2009	40 724	57 398	225 376	1 781	332	325 611
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	5 109	76 894	119 508	8 451	33	209 995
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-	-49 659	-122 277	-9 317	-195	-181 448
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne	-	-53	-950	-	-	-1 003
Inne zmniejszenia	-	-	-4	-	-	-4
Stan na koniec okresu – 31-12-2009	45 833	84 580	221 653	915	170	353 151

INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA KREDYTOWEGO KONTRAHENTA

Ryzyko kontrahenta definiowano jako możliwość poniesienia przez Grupę Kapitałową straty finansowej z tytułu niewywiązania się przez kontrahenta z zobowiązań wobec Grupy. Ryzyko to występowało w wyniku transakcji na rynku międzybankowym i transakcji na pozagiełdowych instrumentach pochodnych, które znajdowały się w portfelu handlowym.

Wyróżniano przy tym:

- **ryzyko przedroczniczeniowe** - ryzyko upadłości kontrahenta lub wycofania się kontrahenta z kontraktu bądź koszt zastąpienia przepływów finansowych z kontraktów o dodatniej wartości rynkowej w przypadku nie wykonania przez kontrahenta zobowiązania,
- **ryzyko rozliczeniowe** - ryzyko powstające w momencie wymiany strumieni pieniężnych, trwające od chwili dokonania płatności na rzecz kontrahenta do chwili otrzymania świadczenia wzajemnego.

7.1. Opis metodologii stosowanej do zarządzania tym ryzykiem i ustalania kapitału wewnętrznego na jego pokrycie

Bank zarządzał ryzykiem kredytowym kontrahenta poprzez wprowadzenie odpowiednich limitów, podlegających monitorowaniu w trybie miesięcznym. Kapitał wewnętrzny z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta jest równy regulacyjnemu wymogowi kapitałowemu z tytułu tego ryzyka obliczonemu zgodnie z załącznikiem nr 16 do Uchwały KNF nr 380/2008.

Opis limitów kredytowych dla ekspozycji na ryzyko kredytowe kontrahenta

Ryzyko kontrahenta ograniczane było poprzez limity transakcji oraz limity zaangażowania wobec partnerów na rynku międzybankowym odrębnie ustalone dla transakcji depozytowych, dokumentowych i zabezpieczających oraz dla instrumentów pochodnych dla poszczególnych banków – kontrahentów przy czym ryzyko przedroczniczeniowe i ryzyko rozliczenia obciążało limity poszczególnych typów transakcji z różną wagą.

Metodologia wyznaczania limitów dla poszczególnych banków – kontrahentów w podziale na banki krajowe, zagraniczne i grupy kapitałowe oparta była na:

- ratingu zewnętrznym nadanym przez uznaną międzynarodową agencję ratingową,
- ocenie sytuacji finansowej banku – kontrahenta (rating wewnętrzny)
- jakościowej ocenie banku - kontrahenta pod względem struktury akcjonariatu, pozycji na rynku, współpracy z BOŚ S.A. i innych kryteriów.

Wysokość limitu uzależniona była od wielkości funduszy własnych banku – kontrahenta i wielkości funduszy własnych BOŚ S.A.

7.2. Opis zasad zabezpieczania w zakresie transakcji terminowych

Bank zawierał transakcje terminowe, w których występowało ryzyko kontrahenta i standardowo wymagał od Klientów zawierających z Bankiem tego typu transakcje ustanawiania zabezpieczenia w postaci depozytu gwarancyjnego, którego wysokość określona była w wewnętrznych regulacjach Banku i zależała od wartości nominalnej zlecenia, trybu płatności i rynku na jakim zawierane jest zlecenie. Odstępstwa od obowiązku złożenia depozytu dopuszczalne były jedynie w wyjątkowych przypadkach.

7.3. Opis zasad polityki w zakresie narażenia na ryzyko niekorzystnej zmiany wartości zabezpieczenia

W przypadku, gdy w ocenie Banku zaistniały okoliczności podwyższające ryzyko transakcji terminowych Bank miał prawo żądać od klienta uzupełnienia zabezpieczenia lub przyjąć od Klienta inne od depozytu gwarancyjnego zabezpieczenie w takim samym stopniu płynne i gwarantujące bezpieczne dla Banku wykonanie transakcji terminowych.

7.4. Omówienie wpływu wartości wymaganego zabezpieczenia jakie musiałyby zapewnić Bank przy obniżeniu oceny wiarygodności kredytowej klienta

W przypadku obniżenia wiarygodności kredytowej Klienta w okresie trwania transakcji obciążonej ryzykiem kontrahenta zgodnie z zapisami umowy zawieranej pomiędzy Bankiem a Klientem - Bank miał prawo zażądać od dłużnika ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia lub zmiany zabezpieczenia w zależności od indywidualnej oceny sytuacji zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku.

Celem możliwych do podjęcia działań opisanych powyżej było zapewnienie bezpiecznego dla Banku wykonania transakcji terminowych.

7.5. Wartość godziwa brutto kontraktów

Na koniec roku 2009 Grupa nie korzystała nie stosowała saldowania ekspozycji bilansowych i pozabilansowych jako technik ograniczania ryzyka kredytowego, dlatego wartość godziwa brutto kontraktów równa się wartości netto.

Dodatknie wartości godziwe brutto kontraktów w podziale na typy produktów kształtowały się na dzień 31.12.2009r. następująco:

Typ transakcji	Wartość godziwa dodatnia (w tys. PLN)
FX Swap	6 507
FX Forward	70
Kontrakty terminowe na akcje i indeksy giełdowe*	
FX Spot	7
Transakcje wymiany stopy procentowej	576
Jednostki indeksowe na WIG20	0
RAZEM	7 160

* giełdowe kontrakty terminowe *future* na akcje i indeksy giełdowe

7.6. Miary ustalania wartości ekspozycji zgodnie z przyjętą metodą

Grupa ustala wartości ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych narażonych na ryzyko kontrahenta korzystając z metody wyceny rynkowej zgodnie z Uchwałą KNF nr 380/2008 w sprawie adekwatności kapitałowej. Ekwiwalent bilansowy obliczany jest jako suma kosztu zastąpienia, gdzie przyjmuje się wartość rynkową danej transakcji gdy jest ona dodatnia oraz przyszłej potencjalnej ekspozycji kredytowej.

7.7. Wartość referencyjna zabezpieczających kredytowych transakcji pochodnych i rozkład bieżącej ekspozycji kredytowej według typów

Na dzień 31 grudnia 2009 roku Bank nie stosował zabezpieczających kredytowych transakcji pochodnych.

INFORMACJE W ZAKRESIE STOSOWANIA METODY STANDARDOWEJ

8.1. Zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej i agencji kredytów eksportowych, z których ocen korzysta Bank

W rachunku wymogów kapitałowych Grupa korzysta z ocen wiarygodności kredytowej przyznanych przez instytucje oceny wiarygodności kredytowej zgodnie z postanowieniami Uchwały KNF nr 380/2008 oraz Uchwały KNF nr 387/2008 z późniejszymi zmianami. Przygotowane zostały przepisy wewnętrzne Banku Ochrony Środowiska S.A., które regulowały zasady stosowania ratingów zewnętrznych oraz określały nazwy zewnętrznych instytucji wiarygodności kredytowej, których ratingi mogły być wykorzystane. W 2009 roku w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych Grupa wykorzystywała informacje o ratingach zewnętrznych wystawionych przez agencje:

- Moody's Investors Service,
- Standard & Poors Ratings Services,
- Fitch Ratings.

8.2. Klasy ekspozycji, dla których stosowane są oceny wiarygodności kredytowej przyznawane przez każdą z zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej i agencji kredytów eksportowych

Grupa stosowała oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez zewnętrzne instytucje wiarygodności kredytowej wymienione w punkcie 8.1 dla następujących klas ekspozycji :

- ekspozycji lub ekspozycji warunkowych wobec rządów lub banków centralnych,
- ekspozycji lub ekspozycji warunkowych wobec instytucji,

8.3. Opis procesu stosowanego do przenoszenia oceny emitenta i emisji na pozycje spoza portfela handlowego.

W 2009 roku Grupa w ograniczonym zakresie wykorzystywała w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez wymienione trzy agencje ratingowe. Bank w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych wykorzystywał także oceny kredytowe nadane dla instrumentów dłużnych Skarbu Państwa.

Oceny kredytowe wykorzystywane były do określenia wagi ryzyka tych ekspozycji wobec podmiotów które posiadały taką ocenę. W przypadku gdy oceny takiej nie było wagi ryzyka przypisywane były ekspozycjom nie posiadającym zewnętrznych ocen wiarygodności kredytowej zgodnie z postanowieniami Załącznika nr 4 do Uchwały KNF nr 380/2008.

Nie wykorzystywano ocen kredytowych nadanych dla innych instrumentów dłużnych bądź programów emisji, ponieważ przyjęte zostało założenie, że jeśli istniała taka ocena, to nie generowała niższej wagi ryzyka niż ta, która wynikała z oceny nadanej konkretnemu podmiotowi.

8.4 Przyporządkowanie ocen wiarygodności kredytowej przyznanych przez każdą z zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej i agencji kredytów eksportowych do odpowiednich stopni wiarygodności kredytowej.

Grupa Kapitałowa stosowała standardowy system przyporządkowania ocen, wskazany w załączniku nr 4 do uchwały w sprawie adekwatności kapitałowej banków oraz w uchwale Komisji Nadzoru Bankowego wydanej na podstawie art.128 ust. 6 pkt 6 ustawy – Prawo bankowe.

INFORMACJE W ZAKRESIE EKSPOZYCJI KAPITAŁOWYCH NIEUWZGLĘDNIONYCH W PORTFELU HANDLOWYM

9.1. Podział ekspozycji ze względu na cel nabycia oraz opis stosowanych zasad rachunkowości i metod wyceny

Ekspozycje kapitałowe Banku można podzielić ze względu na cel nabycia na następujące grupy:

Akcje/udziały zakupione ze względów strategicznych:

Akcje w jednostce zależnej - akcje w jednostce zależnej wykazywane są według kosztu historycznego.

Akcje i udziały zaklasyfikowane do portfela dostępnego do sprzedaży - akcje znajdujące się w portfelu dostępnym do sprzedaży wyceniane były według wartości godziwej. W przypadku spółek notowanych na rynkach regulowanych wartość godziwą stanowiła cena rynkowa (kurs notowań akcji). W przypadku spółek nie notowanych na rynkach regulowanych przybliżoną wartość godziwą stanowiła wartość księgowa akcji. Skutki wyceny do wartości godziwej odnoszone były na kapitał z aktualizacji wyceny. Zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są odnoszone na kapitał z aktualizacji wyceny i prezentowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów Banku jako pozostałe całkowite dochody do czasu usunięcia danego składnika aktywów finansowych z bilansu lub utraty jego wartości – wówczas łączna kwota zysków i strat ujmowanych dotychczas w sprawozdaniu z całkowitych dochodów wykazywana jest w rachunku zysków i strat Banku w pozycji wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych lub w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości.

Jeżeli istnieją przesłanki utraty wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, łączna strata – ustalona jako różnica pomiędzy kosztem nabycia a bieżącą wartością godziwą, pomniejszona o utratę wartości danego składnika aktywów uprzednio wykazaną w rachunku zysków i strat - zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i wykazana w rachunku zysków i strat.

Akcje/udziały zakupione w celu osiągnięcia zysków kapitałowych zaklasyfikowane jako przeznaczone do obrotu

Kategoria ta obejmuje aktywa finansowe przeznaczone do obrotu. Zyski i straty z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat odnoszone są na wynik działalności handlowej. Składnik aktywów finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży w krótkim terminie. Na dzień 31 grudnia 2009 r. Bank nie posiadał akcji i udziałów zakupionych w celu osiągnięcia zysków kapitałowych zaklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu.

9.2. Wartość bilansowa, wartość godziwa i dla papierów wartościowych notowanych na giełdzie

	31-12-2009	31-12-2008
Notowane na giełdzie kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej	61 420	1 038

Akcje spółek notowanych na giełdzie wyceniane były według wartości godziwej. W ich przypadku wartość godziwą stanowiła cena rynkowa (kurs notowań akcji). Tym samym nie występowały różnice pomiędzy wartością bilansową, wartością godziwą oraz ceną rynkową.

9.3. Rodzaje, charakter i kwoty ekspozycji w kapitałowych papierach wartościowych

Kapitałowe papiery wartościowe według stanu na dzień 31-12-2009

Rodzaj i charakter ekspozycji	Notowane na giełdzie	Inne ekspozycje (nienotowane na giełdzie)	Razem
Inwestycje w jednostkach zależnych	0	0	21 940
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	61 420	0	94 670
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	0	0	0
Inwestycje w jednostkach zależnych	0	0	0
RAZEM	61 420	0	116 610

9.4. Zrealizowane zyski lub straty ze sprzedaży i likwidacji w ujęciu skumulowanym w danym okresie

W 2009 roku Bank nie dokonywał sprzedaży ekspozycji kapitałowych, w związku z czym nie wystąpiły zrealizowane zyski/straty ze sprzedaży.

9.5. Kwota ogółem niezrealizowanych zysków i strat, łączne niezrealizowane zyski i straty z przeszacowania oraz inne pozycje o podobnym charakterze zaliczane do funduszy podstawowych lub uzupełniających

Niezrealizowane zyski i straty	Notowane na giełdzie	Nienotowane na giełdzie	Razem
Niezrealizowane zyski z tytułu dodatniej wyceny	2 132	79	2 211
Niezrealizowane straty z tytułu:	399	11	410
- ujemnej wyceny	399	6	405
- pozostałe	0	5	5
kwota ogółem niezrealizowanych zysków i strat	1 733	73	1 806

INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ W KSIĘDZE BANKOWEJ

10.1. Charakterystyka ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz częstotliwość pomiaru tego ryzyka

Podstawowe założenia dotyczące sposobu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej zostały opisane w punkcie 2.1.2. Zakres i rodzaj systemów raportowania oraz pomiaru ryzyka płynności, ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i ryzyka rynkowego niniejszego dokumentu.

Jednocześnie w BOŚ S.A., w miarę potrzeb, przeprowadzana była analiza dotycząca wcześniejszego spłacania kredytów oraz zrywalności wszystkich rodzajów depozytów, natomiast w 2010 r. opracowano w BOŚ S.A. podstawowe założenia analizy opcji klienta.

10.2. Zmiana wyniku finansowego obliczonego zgodnie z metodą pomiaru ryzyka stopy procentowej stosowaną przez Bank.

Miara	31.12.2009 r. (w mln PLN)
Wpływ zmian rynkowych stóp procentowych o 100 p.b. na wartość bieżącą kapitału własnego Banku (BPV)	1,006

Sposób wyznaczania wpływu zmian parametrów rynkowych na wartość bieżącą kapitału własnego BOŚ S.A. został opisany w punkcie 2.1.3. dotyczącym zasad ograniczania ryzyka finansowego oraz strategii i procesów monitorowania skuteczności metod ograniczania ryzyka finansowego

INFORMACJE W ZAKRESIE WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH NA EKSPOZYCJE SEKURTYZACYJNE

Grupa nie posiadała ekspozycji sekurytyzacyjnych.

INFORMACJE W ZAKRESIE TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

W 2009 roku Bank stosował techniki redukcji ryzyka kredytowego (*ang. Credit Risk Mitigant – CRM*) celem ograniczenia ryzyka generowanego przez ekspozycje kredytowe zgodnie z wytycznymi nadzoru bankowego. Bank stosując techniki redukcji ryzyka kredytowego zakładał, że ekspozycja kredytowa objęta technikami redukcji ryzyka kredytowego nie będzie generować ryzyka kredytowego wyższego niż ekspozycja, której ryzyko kredytowe nie zostało ograniczone. Jedynie pewne typy zabezpieczeń oraz pewne typy podmiotów wystawiających gwarancje spełniają wymagania pozwalające wykorzystywać je do redukcji wymogów kapitałowych. Ponadto w regulacjach dotyczących adekwatności kapitałowej oraz w regulacjach wewnętrznych Banku zawarto, iż proces zarządzania prawnymi zabezpieczeniami ekspozycji kredytowych oraz warunki w umowach o zabezpieczenie muszą spełniać minimalne wymogi, takie jak:

- procedury monitorowania wartości rynkowej,
- ubezpieczenia,
- brak wątpliwości prawnych dotyczących prawidłowości ustanowienia zabezpieczenia.

Bank w 2009 roku celem prezentacji w rachunku adekwatności kapitałowej technik ograniczania ryzyka kredytowego stosował metodę kompleksową uznawania zabezpieczeń w myśl załącznika nr 17 do Uchwały KNF nr 380/2008.

Techniki ograniczania ryzyka kredytowego przy obliczaniu wymogu kapitałowego metodą standardową uwzględniają:

- ochronę kredytową rzeczywistą – technikę redukcji ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego z tytułu ekspozycji kredytowej wynika z prawa Banku do upłynnienia, dokonania transferu lub przejęcia przyjętych na zabezpieczenie aktywów lub środków pieniężnych. Zgodnie z przyjętą w Banku metodą Bank w 2009 roku stosował następujące rodzaje prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w ramach rzeczywistej ochrony kredytowej:
  - zdeponowane środki pieniężne lub bankowe instrumenty pieniężne wystawione przez bank udzielający kredytu,
  - dłużne papiery wartościowe spełniające określone wymogi,
  - akcje lub instrumenty dłużne zamienne na akcje nieobjęte głównym indeksem znajdujące się w obrocie na uznanej giełdzie papierów wartościowych,
  - jednostki uczestnictwa w funduszach obejmujących ww. akcje, o ile wartość jednostki tych funduszy publikowana jest codziennie,
  - złoto,
  - zabezpieczenia w postaci hipotek na nieruchomościach mieszkalnych i komercyjnych;
- ochronę kredytową nierzeczywistą – technikę redukcji ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego wynika ze zobowiązania strony trzeciej do zapłacenia określonej kwoty w przypadku niewykonania zobowiązania przez dłużnika lub wystąpienia innych, określonych w umowie zdarzeń kredytowych. Bank w 2009 roku stosował następujące rodzaje prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w ramach nierzeczywistej ochrony kredytowej:
  - gwarancje oraz regwarancje,a także wymienione poniżej rodzaje prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w ramach rzeczywistej ochrony kredytowej, które na potrzeby rachunku adekwatności kredytowej traktowane były jak gwarancje:

- zdeponowane środki pieniężne lub bankowe instrumenty pieniężne w posiadaniu banku będącego stroną trzecią,
- polisy ubezpieczeniowe,
- papiery wartościowe z opcją odkupu na żądanie.

11.1. Polityka i procedury dotyczące saldowania ekspozycji bilansowych i pozabilansowych, wraz ze wskazaniem, w jakim stopniu Bank je stosuje

Bank w 2009 roku nie stosował saldowania ekspozycji bilansowych i pozabilansowych jako technik ograniczania ryzyka kredytowego.

11.2. Polityka i procedury dotyczące wyceny zabezpieczeń kredytowych i zarządzania zabezpieczeniami

Prowadzona w 2009 roku przez Bank polityka zabezpieczeń miała na celu należyte zabezpieczenie interesu Banku, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczeń umożliwiających wysoki poziom odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych.

Podczas ustanawiania zabezpieczeń dopuszczalne było stosowanie jednocześnie kilku form zabezpieczania wierzytelności.

Polityki i procedury wewnętrzne Banku dotyczące zarządzania zabezpieczeniami wprowadzały obowiązek spełnienia wymagań dotyczących uznawalności prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w rozumieniu wynikającym z załącznika nr 17 do Uchwały KNF nr 380/2008, głównie koncentrowały się na:

- skutecznym ustanowieniu zabezpieczenia, które na wypadek wystąpienia niewypłacalności klienta umożliwiało sprawne przeprowadzenie procesów windykacyjnych,
- braku dodatniej korelacji pomiędzy wartością zabezpieczenia a wiarygodnością kredytową dłużnika Banku,
- zgodności działania Banku z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie,
- monitorowaniu wartości zabezpieczeń z częstotliwością umożliwiającą posiadanie przez Bank aktualnych danych dotyczących wartości przyjętych prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych,
- wprowadzeniu planów awaryjnych na wypadek wystąpienia sytuacji znacznego obniżenia wartości przyjętych zabezpieczeń wskutek zmian czynników makroekonomicznych.

Do wyceny prawnych zabezpieczeń stosowane było podejście ostrożnościowe, uwzględniające podczas ustanawiania zabezpieczenia długoterminową wartość rynkową oraz możliwą zmienność wartości przyjętego zabezpieczenia w czasie.

Wycena zabezpieczeń opierała się na następujących zasadach:

- w odniesieniu do zabezpieczeń rzeczowych określana była bieżąca wartość rynkowa przy założeniu funkcjonowania dla tych zabezpieczeń rynku umożliwiającego szybkie upłynnienie w przypadku wystąpienia niewypłacalności dłużnika Banku,
- możliwe jest obniżenie wartości zabezpieczenia jeżeli jego rodzaj, lokalizacja i charakter (np. zużycie i przestarzałość) wskazują na niepewność co do możliwości utrzymania wartości rynkowej.

11.3. Główne rodzaje gwarantów i kontrahentów kredytowych instrumentów pochodnych oraz ich wiarygodność kredytowa

W 2009 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. nie realizował transakcji w zakresie kredytowych instrumentów pochodnych.

Główni gwaranci, od których Bank otrzymał gwarancje pod należności w portfelu kredytowym, wg stanu na 31.12.2009r., to:

- 1) podmioty niefinansowe: wartość gwarancji otrzymanych: 677,3 mld PLN. (45,4% ogółu gwarancji zaksięgowanych na 31.12.2009r.),
- 2) monetarne instytucje finansowe: wartość gwarancji otrzymanych: 138,0 mld PLN, (9,2% ogółu),
- 3) instytucje samorządowe: wartość gwarancji otrzymanych: 423,3 mld PLN, (28,4% ogółu),
- 4) Bank Gospodarstwa Krajowego Z KFPK: wartość gwarancji otrzymanych: 194,1 mld PLN (13,0% ogółu),
- 5) pozostali gwaranci: 60,2 mld PLN (4% ogółu)

Ogółem wartość otrzymanych gwarancji od wszystkich wymienionych podmiotów na 31.12.2009r. to 1 492,9 mln PLN.

11.4 Wartość ekspozycji zabezpieczonej przez uznane zabezpieczenia finansowe lub inne uznane zabezpieczenia, po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności;

Grupa Kapitałowa nie stosuje saldowania ekspozycji bilansowych lub pozabilansowych w ramach rachunku adekwatności kapitałowej. W ramach uwzględnianych technik ograniczania ryzyka kredytowego przeważają instrumenty ochrony kredytowej nieruchomości.

Poniżej zestawienie prezentujące całkowitą wartość ekspozycji zabezpieczoną przez uznane instrumenty ochrony nieruchomości, po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności według stanu na 31.12.2009 r.

w PLN

Klasa aktywów	Ekspozycje przed ujęciem metod ograniczania ryzyka kredytowego (CRM)	Rzeczywista ochrona kredytowa	Ekspozycje po uwzględnieniu CRM oraz korekt z tytułu zmienności
Rządy i banki centralne	1 594 329 075	-	1 570 615 458
Samorządy terytorialne i władze lokalne	3 935 860 603	-	4 002 628 013
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	107 780 024	-	105 098 812
Banki wielostronnego rozwoju	-	-	-
Organizacje międzynarodowe	-	-	-
Instytucje - banki	323 617 060	-	415 106 878
Przedsiębiorstwa	3 204 479 693	-	3 044 451 486
Detaliczne	3 991 794 822	-	3 831 205 806
Zabezpieczenie na nieruchomościach	296 340 150	-	294 895 668

Klasa aktywów	Ekspozycje przed ujęciem metod ograniczania ryzyka kredytowego (CRM)	Rzeczywista ochrona kredytowa	Ekspozycje po uwzględnieniu CRM oraz korekt z tytułu zmienności
Przeterminowane	445 993 140	-	141 209 710
Ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	25 193 649	-	-
Obligacje zabezpieczone	-	-	-
Ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorstw	-	-	-
Z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	-	-	-
Pozostałe	302 092 344	-	302 032 541
Razem	14 227 480 560	-	13 707 244 372

11.5 Wartość ekspozycji zabezpieczona gwarancją lub kredytowymi instrumentami pochodnymi.

Poniżej zestawienie prezentujące całkowitą wartość ekspozycji zabezpieczoną przez uznane instrumenty ochrony nierzeczywistej, po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności według stanu na 31.12.2009 r.

w PLN

Klasa aktywów	Ekspozycje przed ujęciem metod ograniczania ryzyka kredytowego (CRM)	Nierzeczywista ochrona kredytowa	Ekspozycje po uwzględnieniu CRM oraz korekt z tytułu zmienności
Rządy i banki centralne	1 594 329 075	-	1 570 615 458
Samorządy terytorialne i władze lokalne	3 935 860 603	-	4 002 628 013
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	107 780 024	507 266	105 098 812
Banki wielostronnego rozwoju	-	-	-
Organizacje międzynarodowe	-	-	-
Instytucje - banki	323 617 060	-	415 106 878
Przedsiębiorstwa	3 204 479 693	59 769 138	3 044 451 486
Detaliczne	3 991 794 822	98 585 219	3 831 205 806
Zabezpieczenie na nieruchomościach	296 340 150	-	294 895 668
Przeterminowane	445 993 140	1 246 737	141 209 710
Ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	25 193 649	-	-
Obligacje zabezpieczone	-	-	-
Ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorstw	-	-	-
Z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	-	-	-
Pozostałe	302 092 344	-	302 032 541
Razem	14 227 480 560	160 108 360	13 707 244 372